

Makale Gönderim Tarihi: 09.03.2021 Makale Kabul Tarihi: 10.05.2021

Araştırma Makalesi

YENİDEN YAPILANMACI YAHUDİLİK HAREKETİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ VE TEMEL HEDEFLERİ*

İbrahim Ethem AYDIN**
İskender OYMAK***

Öz

Yeniden Yapılanmacı Yahudilik, XX. yüzyılda ABD’de Yahudi filozof, eğitimci ve sosyolog Mordecai Menahem Kaplan’ın (1881-1983) fikirleri ve eylemleriyle ortaya çıkıp gelişen bir dini harekettir. XVIII. yüzyıldan itibaren Aydınlanma Hareketi, Yahudi toplumu üzerinde farklı şekillerde etkiler bırakmıştır. Kaplan’a göre, modernizme kadar Yahudiler herhangi bir sorun ile karşılaşmadan geleneksel inançlarına bağlı olarak yaşamışlardır. Ancak modernite, geleneksel Yahudi inançlarında ve pratiklerinde tahribatlara yol açmıştır. Modernizmin politik, ekonomik ve ideolojik etkileriyle Yahudiler geleneksel inançlarından şüphe duymaya başlamışlardır. Yahudiler, geleneksel yaşam tarzı ile modern yaşam tarzı arasında sıkışıp kalmışlardır. Bunu bir kriz olarak adlandıran Kaplan, Amerika’da mevcut olan Yahudi hareketlerin (Reformist, Neo-Ortodoks ve Muhafazakâr) hiçbirisinin bu krize çözüm üretmediklerini ileri sürmüştür. Buradan hareketle Yahudileri yaşadıkları krize bir çözüm getirmek ve modern ile geleneksel Yahudi yaşamı arasında uyumu sağlamak için Yeniden Yapılanma Programı önermiştir. Yahudiliği sadece bir din olarak değil; bir medeniyet olarak gören yeni bir Yahudilik tanımına dayanan bu programın temel hedefleri; Yahudiliği krizden çıkarmak, Yahudi medeniyetini korumak, Yahudi dinini ihya etmek, Yahudiliği doğaüstü anlayıştan kurtarmak ve Yahudi toplumunun varlığını korumaktır.

Atıf: Aydın, İbrahim Ethem-Oymak, İskender. “Yeniden Yapılanmacı Yahudilik Hareketinin Ortaya Çıkış Sebepleri Ve Temel Hedefleri”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26:1 (2021): 123-165.

* Bu makale Fırat Üniversitesi Sosyal Bil. Enst. Felsefe ve Din Bil. Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalında 06/12/2019 tarihinde kabul edilen “Mordecai Menahem Kaplan ve Yahudilikte Yeniden Yapılanma Hareketi” adlı tezden üretilmiştir. Çalışma Prof. Dr. İskender Oymak’ın yürütücüsü olduğu İLAF. 16.01 Proje numarası ile Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimleri (FÜBAP) tarafından desteklenmiştir.

** Dr. Öğret., MEB, Elazığ M. Koloğlu Anadolu Lisesi, ethemaydin47@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9879-2549

*** Prof. Dr., F. Ü. İlahiyat Fak. Öğr. Üyesi, Elazığ, ioymak@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7494-873X

Anahtar Kelimeler: Yeniden Yapılanmacı Yahudilik, Mordecai M. Kaplan, Yahudi Medeniyeti, Yahudi Toplumu.

The Reasons for the Emergence of the Reconstructionist Judaism Movement and Its Main Goals

Abstract

Reconstructionist Judaism is the religious movement which emerged and developed through the ideas and actions of Mordecai Menahem Kaplan, Jewish philosopher, educator and sociologist, in USA in the XXth century. Since the XVIIIth century, Enlightenment Movement has different effects on the Jewish community. According to Kaplan, Jews lived by adhering to their traditional beliefs without encountered any problems until Modern Age. However, modernity has given rise to the corruptions on traditional Jewish beliefs and practices. Jews have begun to doubt about their beliefs due to modernism's political, economical and ideological effects. Jews have got stuck in between the traditional lifestyle and the modern lifestyle. Kaplan calls as crisis this situation and he suggest that none of the Jewish movements (Reformist, Neo-Orthodox, Conservative) in America have produced a solution to this crisis. From this point of view, he proposes the reconstructionist program to find a way out to crisis and to comply with between modern and traditional Jewish lifestyle. This program makes a new definition for Judaism. According to the new definition, Judaism is not only a religion; but also it is a civilization. This program's goals following: to resolve the Judaism's crisis, provide the survival of the Judaism civilization, revitalize the Jewish religion, recover Judaism from the supernatural concept, and preserve the existence of the Jewish community.

Keywords: Reconstructionist Judaism, Mordecai M. Kaplan, Jewish Civilization, Jewish Community.

Giriş

Yeniden Yapılanmacı Yahudilik, modern dönemde ortaya çıkan nevi şahsına münhasır bir Yahudi hareketidir. Bu çalışma hareketin sadece Kaplan'ın ölümüne kadar olan dönemi kapsar; onun ölümünden sonra hareketin durumu ayrı bir araştırmanın konusu olarak incelenebilir. Yeniden Yapılanmacı hareketin, çağdaşı olduğu diğer Yahudi akımlardan (Reformist, Neo-Ortodoks ve Muhafazakâr Hareketler) üç yönüyle farklı olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi, Yeniden Yapılanmacılık tamamen Amerika orijinli olup o coğrafyada doğup gelişmiştir. Diğer çağdaş Yahudi mezheplerinden Reformist, Neo-Ortodoks ve Muhafazakâr Yahudilik Hareketleri, Avrupa'da ortaya çıkıp Amerika'ya ihraç olmuşken, Yeniden Yapılanmacı Hareket Amerika'da kök salıp taraftar bulmuştur. İkincisi bu hareket Amerika'da doğup geliştiği için Amerikan

değerleriyle şekillenmiştir. Bu yüzden demokratik ve pragmatik bir anlayış olarak kabul edilmektedir. Üçüncüsü ise bu hareket tamamen bir Yahudi din bilgini, filozofu, eğitimcisi ve sosyoloğu olan Mordecai Menahem Kaplan'ın (1881-1983) düşünce ve eylemlerinden ortaya çıkmıştır. O, Yahudiliği yeniden anlamaya ve tanımlamaya çalışmıştır. Kaplan'ın Yahudiliğe bakış şekli, Yeniden Yapılanmacı hareketin doğmasına ve gelişmesine yol açmıştır. Yahudiliği yalnızca bir din olarak değil; her çağda evrim geçirip gelişen bir medeniyet olarak kabul eden bu düşünce, Yahudiliği yeni ve orijinal bir yaklaşım kazandırmıştır. Bu yaklaşım çeşitli düşünce sistemleri ve fikirlerin bir karışımı olup, bazen geleneksel öğretiyi takip ederken bazen de o öğretileri terk ederek modernist anlayışı benimsemiştir. Şüphesiz ki bu durumun en önemli sebebi, Kaplan'ın geleneksel bir Yahudi ailede yetişmiş olması ve zamanla modern hayat tarzıyla temas etmesidir. O, modern hayat tarzına kayıtsız kalmayarak, geleneksel yaşam ile modern yaşamı uzlaştırma çabası içinde olmuştur. Ayrıca Kaplan, çocukluğundan itibaren Ortodoks bir Yahudi haham olan babası İsrail Kaplan'dan (1848-1917) geleneksel Yahudi eğitimini almış, daha sonra da modern kurumlarda eğitim almıştır. Bütün bu etkenler, Kaplan'ın Yahudiliği yeniden anlama ve anlamlandırmasına yol açmıştır.

Mordecai Kaplan, 1881'de Litvanya'da bir Ortodoks Yahudi ailesi içinde dünyaya gelmiştir. 1889'da ailesiyle birlikte Amerika'ya göç etmiş ve New York'a yerleşmiştir. Bir otodoks Yahudi olarak Yetiştirilmekle beraber, gençliğinden itibaren Ortodoks Yahudi öğretileri sorgulamaya başlamıştır. Talmud derslerini babasından alarak eğitime başlayan Kaplan ilköğretimini Ortodoks Yahudi cemaatine ait olan ilkokul "Machzike Talmud Torah" ve *Yeshivat Etz Chaim'da* tamamlamıştır.¹ Daha sonra Muhafazakar Yahudiliğin haham yetiştiren eğitim kurumu The Jewish Theological Seminary² (Yahudi Teoloji Okulu)'ye devam

¹ Mel Scult, *Judaism Faces The Twentieth Century: A Biography of Mordecai M. Kaplan*, Wayne University Press, Detroit 1994, 25-32. (Bu eser Kaplan hakkında yapılan en ayrıntılı ve esaslı biyografidir. Bundan sonra *biography* olarak geçecektir.); Jeffrey S. Gurock-Jacob. J. Schaster, *A Modern Heretic And A Traditional Community: Mordecai M. Kaplan, Orthodoxy, and Amerikan Judaism*, Columbia University Press, New York, 1997, 11-17; Richard Libowitz, *Mordecai M. Kaplan And The Development Of Reconstructionism*, The Edwin Mellen Press, New York, 1983, 4.

² The Jewish Theological Center: Muhafazakâr (Conservative) Yahudilerin 1887'de New York'ta haham yetiştirmek amacıyla kurdukları ilahiyat okuludur. İlk kurucu başkanı Amerika'daki Muhafazakâr Hareketin önde gelen liderlerinden Rabbi Sabato Morais (1832-1897)'dur. 1902'de Solomon Schechter (1847-1915) okulun yönetimine geçerek okulu müfredatını yeniden düzenlemiştir. Günümüze kadar varlığını sürdürmektedir. Şuanda Kudüs'te de bir kampüsü bulunmaktadır. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz: Rachel Gordan, "Jewish Theological Seminary of America", *The Cambridge Dictionary of Judaism and Jewish Culture*, ed. Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge-New York, 2011, 327; Alan Unterman, *Historical*

etmiştir. Burada Yahudi tarihi, Tora, Talmud, İbranice grameri, arkeoloji ve Ortaçağ Yahudi felsefesi derslerini almıştır. Kaplan JTS'ye devam ederken 1895'te *New York City College* kayıt yapmış, daha çok Grekçe ve Latince derslerden oluşan klasik bir müfredatı uygulayan bu okuldan 1900'de lisans derecesiyle mezun olmuştur. Akabinde Columbia Üniversitesinde felsefe ve sosyoloji derslerini almıştır. Nicholas Murray Butler (1862-1947), Frederick Woodbridge (1860-1967) ve ahlaki kültür hareketinin kurucusu Felix Adler (1851-1933) ile felsefe alanında çalışmıştır. Franklin H. Giddings'ten (1855-1931) ise sosyoloji derslerini almış ve klasik filozofların yanı sıra Baruch Spinoza (1632-1677) ve İmanuel Kant (1724-1804) gibi filozoflar ile ilgili okumalar yapmıştır. Pragmatist felsefenin önde gelen filozoflarından İngiliz Henry Sidgwick'in (1838-1900) etik anlayışı hakkındaki teziyle master derecesi almıştır. 1902'de *The Jewish Theological Seminary*'den mezun olduktan sonra New York'ta bir Ortodoks cemaat olan *Kehillath Jeshurun*'da geleneksel icazetnamesi olmadığı için yardımcı haham olarak göreve başlamıştır. 2 Haziran 1908'de Lena Rubin ile evlendikten kısa bir süre sonra Kaplan hem balayı yapmak hem de geleneksel icazet almak için memleketi Litvanya'ya gitmiştir. Rabbi Isac Jacop Reines'i (1839-1915)³ ziyaret eden Kaplan rabbi icazetini ondan almıştır. Geleneksel usullere göre icazet alan Kaplan, New York'a geri dönmüş ve *Kehillath Jeshurun*'daki görevinden istifa etmiş,⁴ 1909 yılında *The Jewish Theological Seminary*'a bağlı öğretmen yetiştiren bir kurum olan *The Teachers' Institute of the Jewish Theological Seminary*'in başına geçmiştir. Yöneticilik yaptığı kurumda İbranice ağırlıklı bir müfredatı uygulamaya koymuş, burada vaaz verme sanatı ve din felsefesi derslerini bizzat kendisi okutmuştur. Bu dönemde bir Yahudi'nin

Dictionary of the Jews, The Scarecrow Press, Lanham-Toronto, 2011, 91.; Jacob Neusner-Alan J. Avery Peck., *The Routledge Dictionary of Judaism*, Routledge Press, New York, 2004, 67.

³ Isaac Jacob Reines, Litvanyalı bir rabbidir. Mizrahi olarak bilinen dinsel Siyonist hareketin öncüllerindedir. 1882'deki St Petersburg Konferansına katılmış ve Yahudi eğitim merkezleri müfredat programında seküler derslerin de yer alması gerektiğini savunmuştur. 1897'de toplanan Basel'deki ilk Siyonist Kongrede yer almıştır. Bkz. Aryeh Newman, "Reines, Isaac Jacob", *The Oxford Dictionary of The Jewish Religion*, ed. R. J. Zwi Werblowsky-Geoffrey Wigoder, Oxford University Press, Oxford-New York, 1997, 578.; Dan Cohn Sherbok, *The Dictionary of Jewish Biography*, continuum press, London-New York, 2005, 239.

⁴ Scult, *Biography*, 35-96; Jeffrey S. Gurock-Jacob. J. Schaster, 25-28; Libowitz, 7-10; İbrahim Ethem Aydın, *Mordecai Menahem Kaplan ve Yahudilikte Yeniden Yapılanma Hareketi*, Basılmamış Doktora Tezi (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Elazığ, 2020, 19-27.; Mel Scult, "Mordecai M. Kaplan: His Life", Kaplan, *Communings of the Spirit I, The Journals of Mordecai M. Kaplan Volume I 1913-1934*, Ed. by Mel Scult, Wayne University Press, Detroit, 2001, 46-48.; Jack Cohen, vd., "Kaplan, Mordecai Menahem", *Encyclopedia Judaica*, ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum, Keter Publishing, Vol. 11, Second Edition, Jerusalem, 2007, 776-777.

modern yaşam şartları içinde karşılaştığı temel dini sorunlar üzerinde düşünmeye başlamıştır. Tora başta olmak üzere kutsal metinler hakkındaki eleştirel yaklaşımı 1914'ten sonra daha da belirginleşmiş,⁵ akabinde Yahudiliği yeniden tanımlama, Yahudiliğin geleceği ve içinde bulunduğu krizi ve çözüm önerilerini konu edinen yazılarını *The Menorah Journal*⁶ adlı dergide yayımlamaya başlamıştır. Burada kaleme aldığı konular ve önerdiği çözüm yolları, yıllar sonra yazdığı baş eseri "*Judaism as a Civilization: Toward a Reconstruction Of American-Jewish Life (Bir Medeniyet Olarak Yahudilik: Amerikan Yahudi Yaşamının Yeniden Yapılanmasına Doğru)*" için adeta bir temel oluşturmuştur.⁷

Menorah'taki yazılarıyla dinin toplum içindeki tecrübesine dikkat çeken Kaplan'a göre genel olarak din, özel olarak da Yahudilik, sosyoloji başta olmak üzere sosyal bilimlerin çalışmalarıyla en doğru şekilde anlaşılabilir. Onun bakış açısında, dinin varlığını sürdürmesi bir grubun içinde yaşamasına bağlıdır; Yahudilik grup yaşamı olmaksızın sadece inanç esasları sistemi olarak ayakta kalmaz.⁸ Aynı yıl birkaç *Kehillath Jeshurun* cemaat üyesiyle birlikte "bir medeniyet olarak Yahudilik anlayışıyla" örtüşen *New York Jewish Center*'i kurma çalışmalarını yürütmüş ve bunu sadece bir sinagog olarak değil; Yahudi yaşam merkezi olarak tasarlamıştır.⁹ O, burada Yahudi ibadeti yanı sıra drama, dans, şarkı basketbol ve jimnastik gibi aktivitelerden oluşan bir programı hayata geçirmiştir. *Jewish Center* hem dua ve ibadet etme imkânıyla bir sinagog hem de kültürel ve sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği bir merkez olma vasfı taşımaktadır.¹⁰ Onun *Jewish Center* girişimi geleneksel Yahudi anlayışına karşı bir tür itiraz olarak görülebilir. O kafasında tasarladığı Yahudilik anlayışına uygun bir merkez oluşturma arayışındadır. Ancak bu idealinin *Jewish Center*'de gerçekleşmeyeceğine kanaat getiren Kaplan, bir süre sonra buradan ayrılarak 1922'de *the Society for the Advancement of Judaism (SAJ) (Yahudiliği Geliştirme*

⁵ Scult, "His Life", 49; S. Daniel Breslauer, *Mordecai Kaplan's Thought in a Postmodern Age*, Scholars Press, Atlanta, 1994, 24-26.

⁶ The Menorah Journal: 1915'ten itibaren Amerika Yahudi yaşamı üzerine yayın yapan bir dergidir. Menorah Association tarafından çıkarılır. Yahudi kültürü ve ideallerini ortaya çıkarma ve geliştirme misyonuyla yayın yapmıştır. Bu konu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Jenna Weissman Joselit, "Menorah Association", *The Cambridge Dictionary of Judaism and Jewish Culture*, ed. Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge-New York, 2011, 424.

⁷ Aydın, 30. Ayrıca, bu makalelerin muhtevası hakkında daha geniş bilgi için Bkz, Libowitz, 60-98.

⁸ Scult, "His Life", 49-50.; Kaplan, *Communings of the Spirit I, The Journals of Mordecai M. Kaplan Volume I 1913-1934*, Ed. by Mel Scult, Wayne University Press, Detroit, 2001, 57-59.

⁹ Dan Cohn Sherbok, *Judaism, Religions of the World*, Roudledge, London, 2003, 23.; Dan Cohn Sherbok, *Judaism (History, Belief, and Practice)*, Roudledge, London, 2005, 323.

¹⁰ Kaplan, *Communings of the Spirit I*, , 90.

Topluluğu'i kumuştur. Bu topluluğun New York'un önde gelen cemaatleri arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Kaplan, burada 18 Mart 1922'de Yahudilik tarihinde ilk kez büyük kızı Judith için *bat mitzvah*¹¹ töreni düzenlemiş,¹² ibadette kadın ve erkek eşitliğini sağlayan düzenlemeler yapmıştır. Kaplan, bu anlayışın temel ilkelerini ve hedeflerini 1934 yılında yayımladığı *Bir Medeniyet Olarak Yahudilik* adlı ilk eserinde anlatmaktadır. Yeniden Yapılanmacılığın bir hareket olarak ortaya çıkmasına temel oluşturan bu eser,¹³ Yahudi yaşamının yeniden yapılanması için adeta Yahudilere yapılan bir çağrı hüviyetindedir. Amerika Yahudi düşünce tarihinde bir klasik haline gelen söz konusu kitap ile Kaplan, dikkatleri üzerine çekmeye başlamıştır. Bir yıl sonra Kaplan ve arkadaşları, *Reconstructionist* adıyla bir dergi çıkarmaya başlamışlardır. 1935 yılı ocak ayında yayım hayatına başlayan derginin amacı, Kaplan'ın "*bir medeniyet olarak Yahudilik*" tasavvurunu Yahudi cemaatinin geniş kesimlerine açıklayıp anlatmaktır.¹⁴ Kaplan, 1936'da ilk eserinin bir tür savunması olan *Judaism in Transition* (Geçiş Aşamasında Yahudilik) ve 1937'de de Yeniden Yapılanmacı Hareketin teolojisi ortaya koyan *The Meaning of God in Modern Jewish Religion* (Modern Yahudi Dininde Tanrının Anlamı) isimli kitapları yayımlamıştır.

Kaplan'ın yakın arkadaşları 1940'ta, yeniden yapılanma programını daha aktif yürütmek amacıyla *Jewish Reconstruction Foundation* (JRF)'ı kurmuşlar. Bu kurum Yeniden Yapılanmacı Hareketin hem basım-yayım işlerini hem de diğer faaliyetlerini yürütmüştür. Bu sırada SAJ bünyesinde çalışmalarına devam eden Kaplan, geleneksel dua ve ayinlerin Yahudilere bir fayda sağlamadığına kanaat

¹¹ Bat Mitzvah: Yahudilikte kız çocuklarının yetişkinliğe geçişi ve Tora'nın emirlerini üstlenme merasimine verilen isimdir. Bat, İbranice'de kız çocuğu demektir. Dini sorumluklar altına giren ergen kız anlamına gelir. Mitzvah, emir manasınadır. On iki buçuk ya da on üç yaşına gelen kız çocuğunun artık dinin emir ve yasaklarına uyması gerektiği düşünülür. Dinin sorumluluğu başlatan törene de Bat Mitzvah denir. Aynı şekilde erkek çocukları için yapılan törene de Bar Mitzvah denir. Bkz. Rela Mintz Geffen, "Bat Mitzvah", *The Cambridge Dictionary of Judaism and Jewish Culture*, ed. Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge-New York, 2011, 55-56.; Sara Karesh-Mitchell M. Hurvitz, "bar/bat mitzvah", *Encyclopedia of Judaism*, Facts On File Publishing, New York, 2006, 45-46.; Marc Lee Raphael, *Judaism in America*, Columbia University Press, New York, 2003, 36.; Neuser- Avery-Peck, 14.

¹² Kaplan, *Communings of the Spirit I*, 159.

¹³ Kaplan, 1947'de yayımladığı "*The Future of The American Jews (Amerikan Yahudinin Geleceği)*" adlı eserin önsözünde *Judaism as a Civilization* adındaki baş eserinin Yeniden Yapılanmacı Harekete temel oluşturduğunu ve bu hareketin ortaya çıkmasına yol açtığını açıkça ifade eder. Bkz. Mordecai Kaplan, *The Future of The American Jew*, The Reconstructionist Press, New York, 1981, XVII.

¹⁴ Dan Cohn Sherbok, *Modern Judaism*, MacMillan Press Ltd, London, 1996, 131- 45.; Dan Cohn Sherbok, *Fifty Key Jewish Thinkers*, Roudledge, New York-London, 2007, 119-123.; Cohen, vd., 777.

getirir. Ona göre dua modern Yahudi'nin endişelerini ve sıkıntılarını dokunmalı; onun duygularını harekete geçirmelidir. Dua ve ibadet psikolojik fayda sağlamalı ve bireyin kişiliğini ve ideallerini şekillendirebilmelidir. Bu amaçla Kaplan, 1940'ların başından itibaren yeni bir dua kitabı hazırlamaya başlamış, 1941 yılında hareketin önde gelen diğer iki ismi Rabbi Ira Eisenstein (1901-2001) ve Rabbi Eugene Kohn (1887-1977) ile birlikte *The New Haggadah for the Pesah Seder* adıyla bir dua kitabı yayımlamıştır.¹⁵ Yeniden Yapılanmacı teolojii ve düşünceyi ayinsel metinlere uygulayan bu kitap Ortodoks ve Muhafazakâr Yahudiler arasında tepkiyle karşılanmıştır. Ancak Kaplan tepkilere aldırılmadan bildiği ve inandığı yoldan devam etmiş ve 1945'te sinagogdaki ibadetlerden ve dualardan tatmin olmayan Yahudi bireyler için "*Reconstructionist Sabbath Prayer Book*" adıyla yeni bir dua kitabı daha yayımlamıştır. Bu dua kitabında Kaplan, Yahudi toplumunun duygularına hitap etmeyi ve onların manevi ihtiyaçlarına karşılık vermeyi amaçlamıştır.¹⁶ Bu yeni dua kitabı Tora'nın Sina Dağında vahiy olarak verildiği, Yahudilerin seçilmiş bir halk olduğu ve Mesih'in gelişi gibi Yahudiliğin temel inanç doktrininin adeta temelini sarsmıştır. Dua kitabının yayımlanmasından sonra Ortodoks ve muhafazakâr Yahudilerin Kaplan'a karşı eleştiri ve tepkileri şiddetlenmiş, nihayet Haziran 1945'te ABD ve Kanada Ortodoks Hahamlar Birliği, Kaplan'ı heretik ilan etmiştir.¹⁷ Kaplan, 1945'te *The Teachers Institute* kurumunun yöneticiliğinden emekliliğe ayrılmakla beraber 1963'e kadar JTS'da ders vermeye devam etmiştir. 1945'te Yeniden Yapılanmacı Hareket bünyesinde yer alan sinagog ve derneklerden oluşan *Reconstructionist Federation of Congregations (RFC) (Yeniden Yapılanmacı Topluluklar Federasyonu)*'ı kuran Kaplan, 1949'da *The Future of the American Jew* adlı eseri yayımlamıştır. Kaplan, bu kitapta özellikle Yahudiliğin seçilmişlik doktrini, dinin yapısı ve doğası, Yahudi hukuku, dinde kadının yeri ve ahlak ilkeleri üzerine yoğunlaşmıştır.¹⁸

Özellikle siyonizm ve modern çağda Yahudiliğin durumu üzerine Kaplan, 1950 ile 1960 arası dönemde eserler yazmıştır. 1951'de *The Faith of America* (Amerika İnancı), 1955'te *A New Zionism* (Yeni Siyonizm), 1956'da *Questions*

¹⁵ Bkz. Mordecai M. Kaplan, Eugene Kohn and Ira Eisenstein, *The New Haggadah for the Pesah Seder*, Brehman's Jewish Book House, New York, 1941.

¹⁶ Mordecai Kaplan-Eugene Kohn, *Sabbath Prayer Book*, The Jewish Reconstructionist Foundation Press, New York, 1945, V.

¹⁷ Scult, *Biography*, 360-361; Scult, "His Life", 54; Mel Scult, "Excomunacations: Kaplan and Spinoza", *The Radical American Judaism of Mordecai M. Kaplan*, by Mel Scult, Indiana University Press, Indiana, 2015, 9; Gurock-Schacter, 140-142.; Aydın, 37-39.; Hasia R. Diner, *The Jews of The United States (1654 to 2000)*, University of California Press, California, 2004, 255.

¹⁸ Scult, "His Life", 53-54; Sherbok, *Modern Judaism*, 137-146.

Jews Ask (Yahudilere Sorular), 1958'de *Judaim Without Supernaturalism: The Only Alternative to Orthodoxy and Secularism* (Ortodoks ve Sekülerizme Tek Alternatif: Doğaüstüçülükten Arındırılmış Yahudilik) ve 1960'da *The Greater Judaism in The Making* (Daha Mükemmel Yahudiliği Oluşturma) isimli kitaplarını yayımlamıştır.¹⁹

RFC ismini 1961'de, *The Federation of Reconstructionist Congregations and Fellowships (FRCF)* (Yeniden Yapılanmacı Topluluklar ve Dernekler Federasyonu) olarak değiştirmiştir. Aslında bu isim değişikliği hareketin müstakil bir mezhebe dönüşmekte olduğunun işareti olarak görülebilir. 1963 yılında FRCF yönetimi, kendi rabbilerini yetiştirmek üzere yeni bir teoloji okulu kurmaya karar vermiş, bunun üzerine Kaplan da, elli yıldan fazla görev yaptığı JTS'dan ayrılarak yeni okulun eğitim müfredatı çalışmalarına katılmıştır. 1968'de ilk başkanı Ira Einstein yönetiminde *The Reconstructionist Rabbinical College (RRC)* (Yeniden Yapılanmacı Haham Koleji) Philadelphia'da eğitim-öğretim faaliyetine başlamıştır. Bu okulun açılmasıyla Yeniden Yapılanmacı anlayışın bir hareket olmaktan çıkıp artık yeni bir Yahudi mezhebi olma hüviyetine kavuştuğunu söylemek mümkündür.²⁰ Kaplan, haham yetiştiren bu yeni okul için kendi felsefesini yansıtan bir müfredat hazırlamış ve bu okulda ders vermeye başlamıştır. Buradaki çalışmalarına düzenli olarak devam eden Kaplan, teolog Arthur Cohen ile yaptığı söyleşilerden oluşan "*If Not Now, When?*" (Şimdi Değilse Ne Zaman?) adındaki son kitabını 1973 yılında yayımlamıştır. Kaplan 1983 yılında 102 yaşında ölmüştür.²¹ Scult'ın da ifade ettiği gibi Mordecai'nin yaşam serüveni bir tür XX. yüzyıl Yahudi bir bireyin yaşam serüvenini sembolize etmektedir.²² Bundan sonra Yeniden Yapılanma Hareketinin ortaya çıkış sebepleri ve temel hedefleri değerlendirilecektir.

1. Yahudi Yaşamını Yeniden Yapılandırmanın Sebepleri

XX. yüzyılın ilk yarısından itibaren aşama aşama gelişen Yeniden Yapılanma Hareketi, Kaplan'ın zihni ve fiili aktiviteleriyle ortaya çıkmıştır. Kaplan, Amerika Yahudiliği düşünce tarihinde önemli olan *Judaism As Civilization* adlı eserinin ilk bölümünde Yahudiliğin Amerika'daki durumu hakkında bilgi vermekte ve Yahudi yaşamının Amerika'da yok olma tehlikesi ile karşı karşıya

¹⁹ Aydın; 5-7.

²⁰ Deborah Ann Musher, "Reconstructionist Judaism in The Mind of Mordecai Kaplan: The Transformation from a Philosophy into a Religious Denomination", *American Jewish History*, Vol. 86, No. 4, (December 1998), The Johns Hopkins Un. Press (397-417), 397.

²¹ Scult, "His Life", 55; Sherbok, *Modern Judaism*, 146-147; Aydın, 37-40; Gurock-Schacter, 153-154.

²² Scult, *Biography*, 19; Scult, "His Life", 55.

olduğunu öne sürmektedir. Bu bakış açısı onun Yahudiliği yeniden anlama ve tanımlama çabasının çıkış noktasını oluşturmaktadır.²³ Kaplan, Yeniden Yapılanmacı anlayışın iki temel sebep ile ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Birincisi, Amerika Yahudiliğinin yaşadığı kriz; ikincisi de Amerika Yahudiliğinde hâlihazırda var olan Yahudi mezhep ve eğilimlerin bu krize karşı çözüm üretmemesi ve çağdaş Yahudilerin ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır.

1.1. Modern Zamanlarda Yahudiliğin Yaşadığı Kriz

Yeniden Yapılanma Hareketinin ortaya çıkmasına yol açan birinci faktör, Amerika'da Yahudilerin geleneksel Yahudilik anlayışıyla modern yaşamın sunduğu hayat tarzı arasında yaşadıkları krizdir. Kaplan'ın varlığını sezdiği söz konusu krize bir çare bulma arayışı, Yeniden Yapılanmacı anlayışın ortaya çıkmasına yol açmıştır. O, modern zamanlarda yaşayan bir Yahudi birey için tatmin edici ve anlamlı bir Yahudilik anlayışını ortaya koymaya çalışmıştır. Çünkü Amerika'daki Yahudi toplumunun bir kriz içinde bulunduğunu ve bu krizin Yahudilerin ruhsal yaşamında benzeri görülmemiş bir tahribata neden olduğunu gözlemlemiştir. Ona göre, bu krizin temel sebebi Yahudilerin kabul ettikleri yanlış Yahudilik anlayışıdır. Kaplan, Yahudiliğin dini mirasının yarattığı yıkım ve kriz için bir çözüm ararken, Yahudiliği yeniden keşfettiğini *Judaism As Civilization* adlı eserinin önsözünde belirtmektedir.²⁴ Ayrıca bu eserin giriş kısmında Kaplan, Amerika'da Yahudiliğin içinde olduğu durumu anlatmakta ve tasarladığı Yahudilik anlayışının Amerika Yahudiliğinde ortaya çıkan duruma doğrudan doğruya bir tepki olarak doğduğunu belirtmektedir. O, Amerika Yahudilerinin böyle bir kriz yaşadıklarını şu cümlelerle ortaya koymaktadır: *"XIX. yüzyıla kadar tüm Yahudiler, Yahudiliği bir ayrıcalık olarak kabul ederken, bu tarihten itibaren birçok Yahudi, Yahudiliği bir yük olarak görmeye başlamıştır. Yahudiler artık Yahudi oldukları için utanmaya ve Yahudiliklerini gizlemeye başlamışlardır. Yahudi gençlerde Yahudi olarak doğmaktan ötürü bir utanma ve suçluluk duygusu gelişmiştir. Yahudi gençleri başta Hristiyanlar olmak üzere diğer dinlerden insanların canlı ve renkli hayatlarını gördükçe kendi Yahudi kimliklerine karşı nefret duymuşlardır. Kendilerini aşağılanmış ve horlanmış olarak gören Yahudi gençleri için Yahudilik bütün yaşamları boyunca bir dezavantaja*

²³ Eric Caplan, *Reconstructionist Prayer Within the Context of Contemporary North American Jewish Life*, (Doktora Tezi), the degree of Doctor of Philosophy a thesis submitted to the Faculty of Graduate Studies and Research Department of Jewish Studies McGill University, Montreal, 1998, 54.

²⁴ Kaplan, Mordecai Menahem, *Judaism As A Civilization Toward a Reconstruction of American-Jewish Life*, The Macmillan Company, New York, 1934, XIII.

*dönüşmüştür. Bu durumda Yahudi olmalarını mutlulukları ve tutkuları önünde bir engel olarak gördüklerinden, Yahudiliğin kurtuluşu için nasıl çaba gösterebileceklerini sorgulamışlardır”.*²⁵

Amerika Yahudilerinin biri Yahudilik diğeri de Amerika medeniyeti olmak üzere iki rakip medeniyet içinde yaşadıklarını Kaplan ileri sürmektedir. Ona göre geleneksel Yahudiliğin temel prensipleri ile Amerika'nın demokrasi ve eşitlik gibi değerlerinin çatışması, Yahudilerin kriz yaşamalarına yol açmıştır. Mevcut Yahudi hareketlerin, modern Amerika değerlerini benimseyen Yahudilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayamaması, iki medeniyet arasında sıkışıp kalan Yahudilerin dinlerine bağlılıklarını da zayıflatmıştır. Dolayısıyla modern Amerikan değerleriyle uyum sağlayamayan Yahudiler, kaybeden taraf olmuştur.²⁶ Bu krizin modern politik, ekonomik ve ideolojik faktörleri vardır. Kaplan'a göre geleneksel Yahudilik inancı ilk olarak aydınlanma çağında (XVIII. yüzyıl) tahribata uğramıştır. Aydınlanma çağı öncesinde farklı dinlere inanan birçok topluluğun öteki dünya kurtuluş öğretisini benimsediği bilinmektedir. Yahudiler de tabiatüstü Tanrı anlayışına dayanan ve ölümden sonra gelecek olan ahiret hayatındaki kurtuluş öğretisini benimsemiştir.²⁷ Aydınlanma hareketiyle kurtuluşun öteki dünyada gerçekleşeceği inancı sarsılmış ve yerini kurtuluşun bu dünyada gerçekleşeceği inancına bırakmıştır. Bu dünyadaki kurtuluştan maksat, kişinin özellikle bu dünyada bireysel ve sosyal olarak kendini gerçekleştirme ve mutlu olmasıdır. Kurtuluş bu yönüyle dinin de temel amaçlarındadır.²⁸ Aydınlanma çağı öncesinde, kurtuluşun öteki dünyada gerçekleşeceği inancı, Yahudiler arasında birlik ve beraberliği sağlamış, Yahudi varlığını koruyan bir güç olarak işlev görmüştür. Ancak aydınlanma çağıyla beraber Yahudi inancından ve dolayısıyla Yahudiler arasında birlik ve beraberliği sağlayan kavramlardan uzaklaşmıştır. Kurtuluşun onlar için bu dünyada insanın psikolojik ve sosyal olarak kendini gerçekleştirme anlamına gelmesiyle, Yahudiler geleneksel öğretiyi ve mirası terk etmişlerdir. Bu dönemde Yahudiler, sanayi, ticaret, sosyal ve sanatsal faaliyetlere daha çok zaman ayırmaya başlamışlardır. Böylece Yahudiler geleneksel Yahudilik anlayışı üzerinde düşünmeye ve onu sorgulamaya yönelmişlerdir. Yahudi inancında tahribatların ortaya çıkmasıyla ve Yahudilerin geleneksel inançlarını kaybetmeleriyle ahlaki ve manevi çöküş kaçınılmaz

²⁵ Kaplan, *Civilization*, 6.

²⁶ Diner, *The Jews of The United States*, 254.; Hasia R. Diner, *Jews in America*, Oxford University Press, Oxford, 1999, 93.

²⁷ Kaplan, *Civilization*, 6.

²⁸ Kaplan, *The Meaning of God in Modern Jewish Religion*, Wayne State University Press, Detroit, 1994, 42-53.

olmuştur.²⁹ Kaplan'a göre bu tahribatlar politik, sosyal ve ideolojik bozulmalar şeklinde tezahür etmiştir.

Kaplan'ın kast ettiği Yahudilik inancında tahribata yol açan politik, sosyal ve ideolojik faktörler incelendiğinde, söz konusu krizin derinliği ve kapsamı daha açık bir şekilde görünmektedir. Politik faktör noktasında Kaplan, ABD ile özdeşleşen Batı medeniyetinin demokrasi, eşitlik, özgürlük, bireysellik, demokratik milliyetçilik ve anayasal vatandaşlık gibi politik düzenin temel ilkeleri ile geleneksel Yahudilik doktrini arasında çatışma ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu kavramlar, eşit vatandaşlık ilkesini ön plana çıkarmakla milli bir topluluk olarak yaşayan Yahudilerin kolektif bilinci üzerinde olumsuz etki bırakmıştır. Modern politik düzende devlet ile birey arasındaki temel ilişkinin vatandaşlık bağına dayandığı varsayılır. Modern dönemde Yahudilerin yaşadıkları ülkelerde devlet ile ilişkilerini vatandaşlık bağına göre düzenlemelerinden dolayı kolektif davranma biçimleri zayıflamıştır. Bu da sürgünde yaşayan bir millet olarak sahip oldukları birlik ve beraberlik duygusunu yitirmelerine yol açmıştır. Bu bağlamda modern devlet düzeninde geçerli olan "eşit vatandaşlık" ilkesi, geleneksel Yahudiliğin temel kavramlarından biri olan "seçilmişlik" inancıyla çatışmaktadır. Çünkü bir insan topluluğu veya bir ulus, inancının gereği olarak kendini seçilmiş olarak görüyorsa, o topluluğun diğer topluluklardan önce geldiği ve kendini diğer uluslardan üstün gördüğü sonucu ortaya çıkar. Ancak, bu muhtevasıyla seçilmişlik kavramı modern politik düzeninin temel prensiplerinden biri olan eşitlik ilkesiyle çelişmektedir. Dolayısıyla yaşadığı ülkelerde devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan Yahudiler, zamanla geleneksel "seçilmişlik" inançlarını terk etmeye başlamışlardır.³⁰

Politik tahribat açısından Kaplan'ın dikkat çektiği bir başka husus, Tora'nın hükümleri ve muhtevası ile ilişkilidir. Modern politik düzende birey ile devlet; devlet ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar bireysel eşitlik, özgürlük ve demokrasi ilkelerini ihtiva eden kanunlara dayanır. Geleneksel Yahudi yaşam tarzı ise Tora'ya, Tora ise tabiatüstü bir kaynağa dayanır; onun emirleri ve yasakları zaman ve mekân üstüdür. Bunun yanında, Yahudiler için Tora aynı zamanda medeni hukukun kaynağıdır. Ancak modern politik anlayışta bütün vatandaşlar için bağlayıcı olan bir tek medeni kanun söz konusu olduğundan dolayı, Tora hükümlerinin herhangi bir geçerliliğinden bahsedilemez. Deyim

²⁹ Kaplan, *Civilization*, 8-15.

³⁰ Kaplan, *Civilization*, 19-23.

yerindeyse bu Tora hükümlerinin iptali anlamına gelir. Dolayısıyla bu durum da Yahudilerin geleneksel inancında tahribata yol açmış olur.³¹

Modern iktisadi yapının Yahudilik üzerinde politik sistemden daha çok tahribat yaptığını, Kaplan ifade etmektedir. Modern kapitalizm, sanayileşme ve kentleşmenin başlaması Yahudilerin inancı üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır.³² Endüstri devrimi ortaya çıktığı andan itibaren Yahudileri doğrudan doğruya etkilemeye başlamıştır. Çünkü endüstri devrimiyle ortaya çıkan yeni ekonomik düzene uymaya çalışan Yahudiler, birçok zorluk ve engel ile karşılaşmışlardır. Diğer insanlarla işbirliği yapma zorunluluğu Yahudileri farklı kültür ve inançlarla etkileşim içine girmesine neden olmuştur. Bu etkileşim esnasında Yahudiler bazen inançlarından ödün vererek diğer insanların kültürlerini benimseme sürecini yaşamaya başlamışlardır. Ayrıca yeni ekonomik düzenin acımasız işleyişine kendilerini tamamen kaptıran Yahudiler, onları bir arada tutan bazı ibadetleri terk etmişlerdir. Zamanla iş yoğunluğundan dolayı sinagog ritüellerini bile yapamaz hale gelmişlerdir. Yahudi çalışanlar zihinlerini doğaüstü kurtuluş anlayışlarından koparmış ve bu dünyada hayatlarını iyileştirecek olan kurtuluş öğretilerine yöneltmişlerdir. Böylece Yahudiler, geleneksel dini inançlarında süregelen doğaüstü anlayışa dayanan öteki dünya kurtuluş öğretisine tepki göstermeye başlamışlardır. Kaplan'a göre bütün bunlar yeni ekonomik düzenin Yahudi inancında sarsıntılar yaratmasına ve Yahudilerin bir tür çıkmaza girmesine zemin oluşturmuştur.³³

Yahudilik inancında tahribat yaratan bir diğer faktörün modern ideolojik perspektif olduğunu Kaplan belirtmektedir. O, bilimsel yaklaşımı benimsemiş ve bilimsel bilgiye öncelik vermiştir. Modernite zemininde tartışılmaya başlanan bilim ve din arasındaki çatışmaya değinmiştir. Ona göre çatışma bilim ile din arasında değil; bilim ile geleneksel din arasında olmuştur. Doğa olaylarının ortaya çıkmasını doğaüstü sebeplere değil doğal sebeplere bağlayan naturalist yaklaşım, bilginin kaynağını akla ve bilime dayandırmasıyla tüm dinlerde olduğu gibi Yahudi dini düşüncesinde de çok sert sorgulamaların yapılmasına yol açmıştır. Dolayısıyla natüralist yaklaşımın bilgi elde etme metodu olarak benimsediği deneysel metot adeta Ortodoks Yahudiliğin doğaüstü karakterli dünya görüşünü ve mirasını yerinden sarsmaya başlamıştır. Böylece natüralist ideolojinin olaylara ve bilgiye bu tarz yaklaşımıyla Tanrı'nın mahiyeti ve

³¹ Kaplan, *Civilization*, 25-27.

³² Michael Alper, *Reconstruction and Jewish Education: The Implications of Reconstructionism for Jewish Education in the United States*, (Doktora Tezi) A Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy under the Joint, Columbia University, 1954, 62.

³³ Kaplan, *Civilization*, 28-31.

özellikleri, Yahudilerin kökeni ve tarihi; Tora'nın vahiy özelliği ve doğaüstü mucizeliği; ölüm, ahiret ve Mesih'in gelmesi gibi konularda geleneksel Yahudiliğin ortaya koyduğu tanımlamalar zarar görmüştür. Kaplan'a göre, natüralist anlayışa dayanan modern ideolojik yaklaşım, geleneksel olarak Yahudilerin benimsediği Tanrı anlayışı ve Tanrının evrendeki faaliyetleri, bir insan topluluğu olarak İsrailoğullarının yeryüzündeki özel statüsü, Tora'nın orijinalliyi ve öteki dünyada kurtuluş öğretisi gibi temel dini kavramları çürütmüştür³⁴. Böyle bir ideolojik nüfuzun etkisinde kalan Yahudiler, inançları ve gelecekleri hakkında endişe duymaya başlamışlardır. Bu durum özellikle Amerika Yahudileri arasında bir inanç krizinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yüzden Yahudiler inançlarını yeni dönemin şartlarına uyarlama çabası içine girmişlerdir. Kaplan, XX. yüzyılın başlarında Amerika'daki Yahudi toplumunu gözlemlediği kadarıyla kendi neslinin bu krize iki şekilde tepki verdiğini belirtmiştir. İkincisi, Amerikan modern yaşamına intibak ederken, Yahudi kimliğini korumak ve sürdürmek için mücadele etmek; ikincisi de Yahudi kimliğini tamamıyla terk etmektir.³⁵

1.2. Çağdaş Yahudi Hareketlerin Yetersizlikleri

Amerika'da Yahudi dini düşünce ve yaşamını yeniden yapılandırma teşebbüsünün ikinci sebebinin Kaplan, Amerika'da mevcut olan Yahudi eğilimlerin yetersizliğine bağlamaktadır. O, Amerika'da var olan Yahudi akımların ideolojik ve felsefi dayanaklarını itinayla incelemiştir. Kaplan'a göre Yeniden Yapılanmacı Hareketin çıkış noktası, bu hareketlerin modern dönem Yahudileri için çözüm üretmemesi, onları tatmin etmemesidir.³⁶ Onun için ne Reformist anlayış, ne Neo-Ortodoks anlayış ne de Muhafazakâr anlayış, Yahudi mirasını modern çağa uyarlamıştır.³⁷ Bu hareketlerin hiçbiri Yahudiliği modernizmle kaynaştırma kabiliyetine sahip olmamıştır.³⁸ Çünkü Yahudiliğe organik-bütünsel bir şekilde yaklaşmadıkları için bu hareketler, Yahudilerin ihtiyaçlarını karşılama önerilerinden yoksun kalmışlardır. Kaplan'a göre Reformist Hareket, Yahudiliğin evrimleşen yönünü fark etmiş; fakat onun bir din olarak sosyal tarafını görmezden gelmiştir. Dinin sosyal bir fenomen olduğuna inanan Kaplan, Fransız

³⁴ Kaplan, *Civilization*, 36-46; Libowitz, 139; Alper, 61.

³⁵ Jonathan D. Sarna, "American Judaism, in Historical Perspective", *American Jewish Identity Politics* Ed. by Deborah Dash More, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 2008, 162-165.

³⁶ Michael L. Satlow, *Creating Judaism (History, Tradition, Practice)*, Columbia University Press, New York, 2006, 40.

³⁷ Bu hareketler hakkında daha geniş bilgi için bkz. Aydın, 94-15.; Sherbok, *Modern Judaism*, 25-129.

³⁸ Sherbok, *Fifty Key Jewish Thinkers*, 120.

sosyolog Emile Durkheim'den esinlenerek,³⁹ Yahudiliğin ancak bir toplumsal yaşam içinde gelişen kolektif bilinç sayesinde varlığını koruyup sürdürebileceğini ileri sürmüştür.⁴⁰ Buradan hareketle, Yahudi toplumsal yaşamını ve Yahudi kolektif bilincini görmezden geldiği gerekçesiyle Reformist anlayışa eleştiriler yöneltmiştir. Reformist Yahudiler, Yahudiliği sadece bir din ya da dinsel felsefe olarak tanımlamışlardır; Yahudileri ise sadece bir inanç topluluğu olarak görmüşlerdir. Ancak Kaplan için Yahudi toplumunun kolektif yaşamı ve bilinci, Yahudilik için en temel unsurdur. Bir bakıma Yahudi toplumuna ait olma bilinci Yahudi pratiklerine göre davranmak, Yahudi ritüellerini yerine getirmek, hatta Yahudi dinine göre inanmaktan bile önce gelir.⁴¹ Buna karşın Reformist eğilim, Yahudi toplumunun davranış ve adetlerinin yerine daha çok Yahudi teolojisine yoğunlaştığı için toplumun geleneksel pratikleri ile bağlantıyı kesmiştir. Bu da Reformist hareketin en büyük handikabı olmuştur.⁴² Zira Kaplan, Yahudi grup yaşamını, Yahudi kolektif bilincini ve Yahudi tabiiyetini yok saymayı ulusal ölçekte bir intihar olarak görmektedir. O halde, Reformistlerin iddia ettiği gibi Yahudi toplumunu sadece bir kan bağı ile tanımlamak ve Yahudiliği de sadece bir itikadı birlik olarak düşünmek, Yahudiliği tam olarak anlamamak demektir.⁴³ Kısaca Kaplan'a göre Reformist Yahudiler, Yahudiliğin mahiyetini ve işlevini yanlış anlamışlardır.⁴⁴ Bu yüzden de Reformistler modern zamanlarda Yahudilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onları krizden çıkaracak uygun bir öneri getirmemişlerdir.

Kaplan'ın Amerika'daki Yahudilerin dini yaşamına hitap etmediğini iddia ettiği bir diğer dini eğilim Neo-Ortodoks Yahudiliktir. Ona göre Neo-Ortodoks eğilim, Yahudiliği bir hayat tarzı olarak kabul etmiş; ancak Yahudiliğe zaman ve mekân üstü statik kurallar bütünü olarak yaklaşarak ciddi bir yanılgıya düşmüştür.⁴⁵ Kaplan, Neo-Ortodoks anlayışı doğaüstü temellere dayanan agresif bir hareket olarak görmektedir. Doğaüstü anlayışa dayanan yapısından dolayı bu hareketin Tanrı ve insan hakkındaki temel bilgi kaynağı doğaüstü vahiydir. Neo-Ortodoks anlayışa göre, doğaüstü vahiy ürünü olan Tora öğretilerinden onay

³⁹ Kaplan'ın Durkheim'den etkilenmesi hakkında daha ayrıntılı bir bilgi ve değerlendirme için bkz. İ. Ethem Aydın; "Emile Durkheim Üzerinden Mordecai M. Kaplan'ı Okumak: Din Kavramı ve Kolektif Bilinç", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 28, Sa. 2, Elazığ, 2018, 269-286.

⁴⁰ Kaplan, *Communings of the Spirit I*, 57.

⁴¹ Richard Hirsch, "Reconstructionism", *Encyclopedia Judaica*, ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum, Keter Publishing, Vol. 17, Second Edition, Jerusalem, 2007, 146-149.

⁴² Rebecca T. Alpert, "Reconstructionist Judaism", *Encyclopedia of Religion*, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale Press, Vol. 11, Second Edition Detroit-New York, 2005, 7635.

⁴³ Kaplan, *Civilization*, 120.

⁴⁴ Kaplan, *A New Approach to Jewish Life*, Hartmore House Press, Bridgeport, 1973, 24.

⁴⁵ Sherbok, *Modern Judaism*, 131.

almayan hiçbir dini yorumun geçerliliği olamaz. Dolayısıyla Yahudi ulusunun yegane ilkesi Tora'ya bağlılıktır. Buna binaen İsrailoğullarının yeryüzündeki misyonu Tanrı'nın kanunları olan Tora'ya itaati temsil etmek ve bunu insanlara göstermektir. Kaplan, bu görüşleri savunan Neo-Ortodoks eğilimi akla meydan okumakla itham etmekte ve bilhassa akla meydan okuyan tavrından dolayı da eleştirmektedir. Ona göre, Tora'nın doğaüstü vahyin ürünü olduğu şeklindeki argümanı, içinden çıkılmaz bir ikilem oluşturmuştur. Bu yüzden Tora ne modern Yahudi'nin ruhsal ihtiyaçlarını karşılayabilmiştir ne de Yahudi olmayanlara yeni bir yaşam ideali sunabilmiştir. Bunun yanında, Neo-Ortodoksluğun başarısız olmasının diğer bir sebebi, öteki dünya kurtuluşuna dayanan bir vizyonu oluşturmasıdır. Çünkü böyle bir vizyon zamanın ruhunu kavrama ve anlama işlevinden uzaklaşmaya neden olmuştur.⁴⁶ Daha açık bir ifadeyle, Ortodoks Yahudilerin modernizme karşı reaksiyonları özellikle akıl ve zamanın ruhu kavramlarında yoğunlaşır. Hatta Neo-Ortodoks Yahudilere göre aklın öncelliğini kabul etmek, Yahudiliğin orijinal ilahi doktrininin dışına çıkmak manasına gelir. Buradan hareket eden Kaplan'a göre Neo-Ortodoksluğun ortaya koyduğu program modernizm ile uyuşma imkânını ortadan kaldırmıştır.⁴⁷ Dolayısıyla Kaplan için Neo-Ortodoks anlayış, düşünsel olarak insanoğlunun gelişimine aykırı bir tutum sergilemiştir. Çağdaş aklın dünya görüşünü göz önüne almamıştır. Bu durumda geleneği mutlak dokunulmaz varlık haline getiren Ortodoks doktrini modern insanın sert eleştirilerine maruz kalmıştır.⁴⁸ Bilhassa Tora'daki medeni hükümleri ve kanunları göz ardı edip onu tamamen ritüel kurallarını ihtiva eden bir kitap haline getirmesinden dolayı Neo-Ortodoksluk, Tora'nın günlük yaşamla bağını koparmıştır. Çağdaş Yahudi bireyin içinde yaşamak zorunda olduğu böyle bir dünya ile reel bir ilişkisi kalmamıştır. Bu anlayışından dolayı Kaplan, Neo-Ortodoksluğu çağdaş Yahudi toplumunun yaşamını daha da zorlaştıran romantik bir fosil olarak adlandırmaktadır.⁴⁹

Amerika Yahudileri için Kaplan'ın yetersiz gördüğü bir diğer Yahudi mezhebi Muhafazakâr Harektir. Kaplan, en az Reform ve Neo-Ortodoks Yahudilik kadar bu hareketi de eleştirmiştir. Temel eseri *Judaism As a Civilization'da* Muhafazakâr Hareketi iki pozisyona yerleştirmektedir. Birincisi Muhafazakârlık, Neo-Ortodoks Yahudi anlayışın sol kanadı (the left wing of

⁴⁶ Kaplan, *Civilization*, 133-157.

⁴⁷ Kaplan, *The Greater Judaism in The Making*, The Reconstructionist Press, New York, 1960, 318-19.

⁴⁸ Kaplan, "A Program for the Reconstruction of Judaism", *The Menorah Journal*, Vol. VI, No. 4, New York, August-1920, 182.

⁴⁹ Delores Joan Rogers; *The American Empirical Movement in Theology*, (Doktora Tezi), Northwestern University Field of History of Literature and Religions, Illinois, 1985, 49-51.

neo-orthodoxy); ikincisi ise Reform Hareketin sağ kanadır (the right wing of Reform).⁵⁰ Ona göre Muhafazakâr Hareket, Amerika'daki Yahudi yaşamı için tutarlı ve kapsamlı bir programı ihtiva eden sistematik bir sunum yapamamıştır. Bu hareket modern zamanlarda Yahudilerin ihtiyaçlarını karşılama ve yeni şartlara uyum sağlamaları hususunda ortaya koyduğu vizyonda tutarsızlıklar ve belirsizlikler sergilemiştir. Kaplan, Muhafazakâr eğilimin Tora'ya karşı tutumunun da belirsiz olduğunu iddia etmektedir. Ona göre bu hareket de Neo-Ortodoksluk gibi Tora'nın kaynağını doğaüstü vahiy olarak kabul etmiştir. Ancak Neo-Ortodoksluğun aksine Muhafazakâr Hareket, akli da dikkate alarak önceliği vahiy ve akla tanımada belirsiz bir yaklaşım sergilemiştir.⁵¹ Muhafazakâr eğilimin daha çok ilgilendiği husus, Tora'nın orijinalliği değil; Tora'nın Yahudileri dini pratiklere ve ritüellere bağlamadaki işlevidir. Muhafazakâr Hareket, Yahudi pratiklerinde de belli bir standart oluşturamamıştır.⁵² Muhafazakâr anlayış bilhassa dini törenlerle ilgili şekilsel unsurların yerine getirilmesine takılıp kalmış, böylece ibadetlerdeki temel amacı ve duanın özünü göz ardı ederek bir tür şekilcilikçe yol açmıştır. Bunun yanında geleneksel Yahudi hukukuna aşırı ölçüde bağlılık göstermesi, mutluluk ve kurtuluşu hep geçmişte aramasına yol açmış ve bu da Yahudi hukukunun çağın şartlarına göre yeniden yorumlamasına engel olmuştur.⁵³ Daha açık bir ifadeyle, geçmişin özlemi içinde olan bu hareket, geleneğin en iyi mirası ile modern dünyanın ideal şartlarını uzlaştırma çabası içinde olmuştur. Bu çabada ulusal Yahudi tarihine karşı bir ilgi uyandırarak ve Yahudi hukukunu korumayı sürdürerek modern zamanın ruhuna uygun, yaratıcı bir intibak sürecini amaçlamış olsa da başarısız olmuştur.⁵⁴ Buradan hareketle Kaplan'a göre çağdaş Yahudilerin karşılaştığı temel sorun modern dünyanın şartlarına uyum sağlamaktır. Ona göre çağdaş Yahudi, modern zamanda Yahudi yaşamını daha anlamlı ve değerli hale getirmek için yeni bir dini yaşam konseptine ihtiyaç duymaktadır. Yahudiliği modern şartlar altında yeniden manevi, ahlaki ve kültürel güç ve zenginliğin kaynağı haline getirmek için Kaplan, Yeniden Yapılanmacı felsefe ve programı önermektedir.⁵⁵

XX. yüzyılda Yahudi mezheplerinde tecessüm eden Yahudiliğin modern eğilim ve yorumlarının çağdaş Yahudilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğunu göstermek için Kaplan, onları eleştiriye tabii tutmuş ve bir tür

⁵⁰ Kaplan, *Civilization*, 126, 160.

⁵¹ Kaplan, *Civilization*, 160-164.

⁵² Ira Einstein, *Creative Judaism*, Behrman's Jewish Book House Press, New York, 1936, 56.

⁵³ Kaplan, *Civilization*, 166-169

⁵⁴ Kaplan, *The Greater Judaism*, 355-370.

⁵⁵ Alper, 12-13.

dekonstrüksiyon (yapı bozum) sürecini başlatmıştır. Onun amacı Yahudi toplumunun içinden biri olarak modern zamanlarda Amerika'da yaşayan Yahudiler için Yahudiliği yeniden yapılandırmaktır.⁵⁶ Amerika Yahudiliğinde mevcut hareketleri yapı bozum metoduyla tenkit ederken; bu hareketlerin önerilerine alternatif olarak kendi çözüm önerilerini sunmaktadır. Bunu yapmak için önerdiği programın felsefi alt yapısı "Yahudiliği bir medeniyet olarak kabul etme" anlayışına dayanır. Programın aksiyon alması için ise Kaplan bir takım hedefler belirlemiştir. Bu hedeflere ulaşırsa, Yahudilik içinde bulunduğu krizi aşabilir, varlığını modern zamanlarda da devam ettirebilir.

2. Yeniden Yapılanma Hareketinin Temel Hedefleri

Yeniden Yapılanma Hareketinin belirlediği temel hedeflere ulaşmanın önemini anlamak için Kaplan'ın hem kitabına hem de tasavvur ettiği Yahudilik anlayışına isim olan iki kelime ve kavrama bakmakta fayda vardır. "*Bir Medeniyet Olarak Yahudilik: Amerikan Yahudi Yaşamının Yeniden Yapılanmasına Doğru*" adlı eserde geçen medeniyet ve yeniden yapılanma kelimelerinin karşılığını tespit etmek konunun bir bütün olarak anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Medeniyet kelimesinin geniş anlamı birçok çağrışıma yol açmaktadır. Arnold Eisen'e göre, Kaplan'ın medeniyet terimini kullanması, hem ideolojisine hâkim olan tema olarak hem de kitabının başlığı olarak tercih etmesi sadece Yahudiliği değil; Amerika kültürü ve toplumunu da dönüştürmek için kelimenin olumlu tüm çağrışımlarından yararlanma çabasının bir parçası olarak görülebilir.⁵⁷ Dolayısıyla *Bir medeniyet olarak Yahudilik* ifadesi Kaplan'ın baş eserinin adı olmanın yanında hem teolojik ve sosyolojik muhtevaya sahip bir anlayışı hem de Yeniden Yapılan Hareketinin dayandığı fikri-teorik altyapıyı sembolize eder. O halde Kaplan'ın medeniyet terimini kullanması bilinçli bir tercih olup bu terimi Amerikan yaşamı ve Yahudi yaşamı arasındaki dengeyi yeniden kurmak amacıyla kullandığını söyleyebiliriz.⁵⁸

Kaplan'ın medeniyet terimini tercih etmesi daha geniş kapsamlı bir konsepti tasarladığına işaret etmektedir. Bir kavram olarak medeniyetin birçok farklı eğilimi barındırdığından şüphe yoktur. Bu yüzden "Bir Medeniyet Olarak

⁵⁶ Shaul Magid, "The Spinozistic Spirit in Mordecai Kaplan's Revaluation of Judaism", *Modern Judaism*, Vol. 20, No. 2 (May, 2000: 159-180), 159.

⁵⁷ Arnold Eisen, "Mordecai Kaplan's Judaism as a Civilization at 70: Setting the Stage for Reappraisal," *Jewish Social Studies:History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006:1-16), 3.

⁵⁸ Noam F. Pianko, *Diaspora Jewish Nationalism and Identity in America, 1914-1967*, (Doktora Tezi), A Dissertation for The Degree of Doctor of Philosophy, The Faculty of The Graduate School of Yale University, Yale, 2004, 41.

Yahudilik" anlayışının birçok farklı Yahudi eğilimini kucaklama hatta bir bakıma onları kaynaştırma amacıyla ortaya çıktığını ifade edebiliriz. Buna bağlı olarak bu anlayışı savunan Kaplan ve arkadaşları, mevcut anlayışlardan farklı olarak ayrı bir Yahudi kimliğinde ısrar etmek için dikkate değer bir çaba göstererek dini, ulusal ve etnik tartışmalarda daha kapsayıcı bir dil oluşturmuşlar ve daha kucaklayıcı bir retorik benimsemişlerdir. Deborah Waxman'ın ifade ettiği gibi *"Onlar anti-modern Ortodokslar karşısında modern; evrenselci Reformist Yahudilere karşı tikelci; sadece dindar olduklarında ısrar edenlerin karşısında etnik; laiklerin karşısında dindar; politik Siyonistlerin karşısında diasporayı savunucusu ve Amerika'daki Yahudi akraba ve arkadaşlarıyla olduğu kadar dünyanın farklı yerlerindeki Yahudilerle derin bağları kurmayı amaçladılar. Bu konsept her bir Yahudi'nin kişisel olarak kendi dünya görüşüne uygun, kendi ilgi alanına dayalı bir Yahudi kimliğini nasıl geliştirebileceğini açığa çıkarmayı amaçlar"*.⁵⁹

Kaplan'ın "yeniden yapılandırmak, yeniden yapmak, yeniden kurmak, yeniden inşa etmek" gibi anlamlara gelen "reconstruct"⁶⁰ sözcüğünü bilerek seçtiğini hatta özellikle tercih ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü bu sözcük hem Yahudi geleneğine bir saygıyı hem de Yahudiliğin Amerika'daki yaşam koşullarına uyacak şekilde yeniden biçimlendirilmesi gerektiğine dair bir farkındalığa vurgu yapmaktadır.⁶¹ Bu sözcükteki kasıt hem Yahudi mirasını yok saymayarak gözden geçirmeye işaretler; hem de geleneksel yaşam şekli ile modern yaşam şekli arasında sıkışıp kalan Yahudiler için yeni bir alternatif yaşam şekli oluşturarak gelenek ile modernizmi uzlaştırma çabasına referans göstermektedir.

XX. yüzyılın başlarından itibaren Kaplan, Amerika'daki Yahudi toplumunun yapısını incelemiş; inanç ve ayinlerini gözlemlemiştir. Bir süre sonra içinde büyüdüğü ve yetiştiği Ortodoks Yahudi anlayışı hakkında bir takım şüpheler duymaya başlamıştır. Kafasındaki sorular için Ortodoks yaklaşımdan net cevaplar alamadığından, şüpheleri daha fazla büyümüştür. Böylece bir takım arayışlar içine giren Kaplan, Ortodoks gelenekten ziyade kendi aklına inanmaya ve güvenmeye başlamıştır. O, akli bir rehber olarak benimsemekle beraber dini inancı inkâr etmemiş, Ortodoks anlayıştan uzaklaşmaya başlamış, ancak kendi ifadesiyle "Yahudiliği değil, geleneksel Ortodoks Yahudi inancı terk ettiğini"

⁵⁹ Deborah Waxman, *Ethnicity and Faith in American Judaism: Reconstructionism as Ideology and Institution, 1935-1959*, (Doktora Tezi), Degree Doctor of Philosophy Temple University, 2010, 6-7.

⁶⁰ *The Oxford Dictionary of Difficult Words*, Edited by Archie Hobson, Oxford University Press, Oxford, 2001, 361; *Miracle Dictionary*, ICE University College London Corpus, mira publishing, İstanbul, 2004, 676.

⁶¹ Alpert, 7635.

belirtmiştir.⁶² Çünkü modern düşüncenin tesiri altında geleneksel inancın değerlerini tamamen yok saymayan Kaplan, geleneksel inanca ait bazı değerleri yeniden düşünmeyi ve yeniden değerlendirmeyi tercih etmiştir.⁶³ O, Yahudiliği gelişen bir medeniyet olarak kavrama anlayışı sayesinde modern dünya ve geleneksel değerler arasında zorda kalan Yahudi gençlere dinin ve Yahudiliğin yaşanabilir uygun bir seçenek olduğunu göstermeye çalışmıştır.⁶⁴ Özellikle dini açıdan tatmin olmayan laik Yahudi gençlere ve diğer Yahudilere yardım etmek için Yahudiliği yeniden yorumlama işlemine başlamış ve bu uğraş da zaman içinde Yeniden Yapılanmacı Hareketin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.⁶⁵ Kaplan bilhassa Yahudiliğin var olan mezhepleri içinde kendine bir yer bulamayan Yahudiler için akla ve mantığa dayanan bir Yahudilik versiyonunu sunmayı arzu etmektedir. Onun zihnindeki çözüm, geleneksel değerleri koruyan ancak modern dünyanın da gerçekleriyle yüzleşen bir Yahudilik anlayışını oluşturmaktır.⁶⁶

Teolojik ve pratik yaşam ile ilgili ideolojinin temellerini Kaplan oluştururken, ilk olarak Yahudilikteki temel kavramların yeniden yapılandırılması gerektiğini ısrarla belirtmekte ve bu yüzden yeniden yapılanma programını, "nihai belirleyici faktör" olarak adlandırmaktadır.⁶⁷ Pragmatik felsefenin bakış açısıyla meseleye yaklaşan Kaplan'a göre, yeniden yapılanmanın amacı, zamanın şartlarını göz önünde bulundurarak Yahudilerin ihtiyaçlarına cevap vermektir. Kaplan teorik ve pratik açıdan Yahudiliği yeniden yapılandırmayı ve Yahudi toplumunu Yahudi kolektif bilinciyle yeniden canlandırıp organize etmeyi tasarlamıştır. Bu bağlamda Yeniden Yapılanma Hareketinin temel hedefleri Yahudiliği yaşadığı krizden çıkarmak, Yahudiliği doğaüstü anlayıştan arındırarak bir bütün olarak Yahudilik medeniyetini korumak, Yahudi dinini ihya etmek ve Yahudi toplumunun devamını sağlamaktır. Bunları sırasıyla açıklamaya çalışacağız.

2.1. Yahudiliği Krizden Çıkarmak

Kaplan'ın önerdiği yeniden yapılanma anlayışının Amerika'daki Yahudi yaşamında ortaya çıkan krize bir çözüm olarak doğduğunu söyleyebiliriz. Kaplan, bunu *Judaism as a Civilization* adlı eserinin ilk sayfalarında "XIX. yüzyıla kadar Yahudilik Yahudiler için bir imtiyaz vesilesi iken; bu yüzyılın başından itibaren bir

⁶² Kaplan, *The Religion of Ethical Nationhood*, Judaism's Contribution to World Peace, The Macmillan Comp., New York, 1970, 3.

⁶³ Rogers, 22.

⁶⁴ Kaplan, *The Religion of Ethical Nationhood*, 9.

⁶⁵ Rogers, 22.

⁶⁶ Kaplan, *If Not Now, When?*, Schoken Books, New York, 1973, 13.

⁶⁷ Kaplan, *Civilization*, 80.

*yük haline gelmiştir. ...Bir süre sonra, XIX. yüzyılın ortalarına doğru ortaya çıkan kriz kendini acı ve isyan ile göstermiştir*⁶⁸ şeklinde belirtmiştir. XVIII. yüzyıla kadar geleneksel Yahudiliğe bağlı olan Yahudiler herhangi bir ciddi sorun yaşamazken, modernizmin etkisiyle değişen dünyanın yeni şartlarına intibak etmede bir takım problemlerle karşılaştılar ve inançları hakkında bazı sorgulamalar içine girdiler. 1800'lerden itibaren geleneksel Ortodoks inançlarına bağlı Yahudiler için yaşamak ve varlıklarını korumak daha çok zorlaşmıştır. Aydınlanma çağının getirdiği anlayış, siyasal özgürlük, sanayi ve teknoloji devrimi Yahudilerin yaşamında ve geleneksel Yahudi yaşam tarzında radikal değişikliklere yol açmıştır. Kabaca 1800'lerden önce Yahudiler hangi ülkede olursa olsun otonom-özerk bir şekilde Yahudi hukuk kurallarına göre yaşıyorlardı. İnsanlar belli norm ve hukuk kurallarının yürürlükte olduğu bir Yahudi toplumu içinde dünyaya gelirdi ve o toplum Yahudi bireylerin sosyal, iktisadi, eğitim ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan tüm hizmetleri sağlardı. Dolayısıyla Yahudilerin o toplumun üyesi olarak yaşamaktan başka bir seçeneği de yoktu. Diğer taraftan Yahudileri kuşatan çevredeki kültürlerin de temel kavramlara bakış açılarında geleneksel Yahudilikten çok farkı yoktu. Modernizm öncesi kültürler birçok konuda ortak paydada birleştirmişlerdi. Örneğin vahyedilmiş kutsal metinlere inanma, ilahi vahiyle sunulan bir yaşam tarzını benimseme, dinin üstünlüğünü ve din adamlarının otoritesini tanıma geleneksel Yahudiliğin modernizm öncesi kültürler ile paylaştığı müşterek inançlardı. Ayrıca, insanları ödüllendirmek ve cezalandırmak için müdahil olan bir Tanrı'nın varlığını kabul etme ve bir kişinin bu dünyada yaptıklarının karşılığını ahiret hayatında bulacağını varsayması da bu inançlar arasında sayılabilir. Gerçekten de modernizmin bütün dini kültürler için bir kırılma anı olduğunu söylemek mümkündür. Geleneksel Yahudiliğin modernizmle karşılaşması sonucu ortaya çıkan kırılma, modernitenin neden olduğu Yahudi krizi olarak tezahür etmiştir. Bu gelişmeyi ilk fark edenlerden biri olan Kaplan'a göre Yahudi krizi, modern dönemde ortaya çıkan yeni sosyal ve kültürel şartların doğal bir sonucudur. XIX. yüzyıldan itibaren Yahudiler sosyal olarak yaşadıkları ülkelerdeki bireyler olarak kendilerine yurttaşlık hakkını sağlayan siyasal özgürlüğü tecrübe etmişlerdi. Bu tecrübe atalarının yaşamadığı yeni bir durumdu. Bu sayede kendilerini Yahudi olarak tanımlayıp tanımlamadıklarına ve topluma Yahudi olarak nasıl katılacaklarına dair bir seçenekleri oluşmuştu. Yaşadıkları ülkenin hukuk sistemine tabii oldukları için artık Yahudi kanunları onlara hükmeden ve onları yönlendiren normlar olmaktan çıkmıştır. Bu yüzden bir hukuki sistem olarak

⁶⁸ Kaplan, *Civilization*, 3.

işlevselliğini yitirmiştir. Ayrıca demokratik kültür de Yahudilerin geleneksel hukuk kurallarına devam etmeleri konusunda şüpheler uyandırmıştır. Bu hem bir hukuki hem de sosyal krizdir. Bunun yanında modern dönemde Yahudilerin içinde yaşadıkları toplumlardaki hâkim dünya görüşü artık geleneksel Yahudi öğretilerine destek vermemektedir. Modern bilimlerdeki gelişmeler ve bilhassa doğal olayları nedensellik ilkesine göre açıklama eğilimi, doğaüstü temellere dayanan geleneksel Yahudi inancının etkisini ve geçerliliğini yok etmiştir. Modern dönemde bireyin özgürlüğü ve seçme hakkının hâkim konuma gelmesi, bireysel otonomiye üstün duruma getirmiştir. Bireyin bu yeni statüsü doğaüstü emirlere ve toplumsal normlara uymayı önceleyen geleneksel dini ve ahlaki anlayışla çelişmiştir. Bu da modernitenin geleneksel Yahudilik inancında meydana getirdiği bir krizdir. Modernitenin sacayaklarından biri olan seküler yaklaşım, Tanrı'nın varlığıyla ilgili birçok geleneksel dini öğretiyi akli ve mantıki yollarla geçersiz hale getirmiştir.⁶⁹

Kaplan'a göre yukarıda sözü edilen sebeplerden dolayı Yahudilik, başta Amerika'da olmak üzere daha önce hiç karşılaşmadığı benzersiz bir krizin içine girmiştir. O, krizin bir fırsata çevrilebileceğini düşünmekte⁷⁰ ve Yahudi yaşamında var olan krizi, Yahudi toplumunu yeniden düzenleme, dinlerini yeniden canlandırma, kültürlerini yeniden ihya etme ve Yahudilik bilincini geliştirmeye bir çağrı olarak değerlendirmektedir. Ancak bu krizin karakteri ve niteliği tüm yönleriyle idrak edilmedikçe krizden çıkış mümkün değildir. Çünkü ona göre Amerika'da Yahudi yaşamının bozulmasına neden olan faktörler ile Yahudiliği koruma faktörleri yaklaşık olarak eşit ölçüde dengelenmiştir. Kaplan, bu dengenin bir tarafına Yahudilik bünyesinde tahribat yaratan unsurları koymakta ve onları şöyle sıralamaktadır: Yahudi toplumu için özel bir ayrıcalık ifade eden geleneksel kurtuluş kavramının önemini kaybetmesi, geleneksel imtiyazlarından ve statülerinden feragat etmeleri için Yahudilere vatandaşlık haklarının verilmesi, sanayi devriminin etkisi, modern ekonomi düzeninin meydana getirdiği şartlardan dolayı, Yahudilerin yaşamlarındaki sorunlar ve nihayetinde hümanist bir bakış açısıyla geleneğin otoritesini akıl ve bilime bırakması eğilimiyle modern ideolojinin yarattığı tahribatlar söz konusudur. Diğer tarafta ise Yahudiliği koruyan faktörler vardır. Örneğin, Yahudi toplumunun ortak bir geçmişe sahip olması, Yahudilik için önemli bir avantaj ve güç olarak değerlendirilebilir. Yine geleneksel Yahudi toplumunda dış evliliklere karşı olma tutumu bir koruma

⁶⁹ Jacob J. Staub, "Reconstructionist Judaism", *The Encyclopaedia of Judaism*, ed. Jacob Neusner, Alan J. Avery-Peck ve William Scott Green, Brill Press, Vol. IV, Second Edition, Boston, 2005, 2251.

⁷⁰ Kaplan, *The Greater Judaism*, 451.

unsuru sayılır. Bunun yanında Yahudi yaşam şeklinin devamını sağlayacak kurum ve faaliyetlerin artması bir başka koruma unsuru olarak sayılabilir. Bu iki güç dizini hemen hemen eşit oranda etkiye sahiptir. Kaplan'a göre aslında Amerika Yahudiliğindeki bu eşit etki, Amerika Yahudilerinin zihin durumunu karakterize eden belirsizlik ve bulanıklığı açıklamaktadır.⁷¹ İşte bu durumda Amerika'da yaşayan Yahudilik için ihtiyaç duyulan şey, bir yeniden yapılanma programıdır. Bu program dengeyi sağlayan nihai ve kesin bir çözüm ortaya koymalıdır.

Yeniden Yapılanmacı Hareket, geleneksel Yahudi öğretilerini ve kavramlarını yeniden yapılandırmaya çalışmıştır. Amaç, bu öğretilerin çağdaş Yahudilerin kalplerini ve akıllarını etkilemeyi sürdürebilmesidir.⁷² Bu harekete göre gelenek, insanın modern yaşamındaki kültürel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir.⁷³ Kaplan için en hayati soru şudur: Modern zamanlarda yaşayan Yahudiler geçmişlerini ve atalarından kalan tarihi mirası yeterli ve faydalı buluyorlar mı? Modernitenin tesiriyle Yahudilerin yaşamı artık sadece geleneksel Yahudilik kültürü ile sınırlı değildir. Onlar aynı zamanda Batı medeniyeti ve kültürünün etkisi altında kalmaya başlamışlardır. Dolayısıyla Yahudi bir çevrede büyüyen bir Yahudi bireyin kendisini bir ikilem içinde hissetmesi gayet tabiidir. Yahudiler adeta geleneksel Yahudiliğin ölçütlerine göre Yahudi kalabilmekle modern düşüncenin yaşam şekline göre davranma arasında sıkışıp kalmışlardır. Batı medeniyeti, Yahudilerin yaşamında inkâr edilmeyen gerçek bir olguya dönüşmüş ve adeta çağdaş Yahudiler için nefes alıp verme kadar gerekli hale gelmiştir. Yahudiler, Batı medeniyetini benimseyip bu medeniyetin avantajlarından faydalandıkça, kendi tarihi miraslarını dışlayabilir ya da o mirasa ilgisiz hale gelebilirler. Daha önemlisi, Batı medeniyetinde ifade edilen ve bu medeniyetin simgesi haline gelen daha yüksek idealleri benimseyen Yahudiler, toplum yaşamında işlevini yetirmiş olmasından dolayı dinlerinden uzaklaşabilirler. Çünkü normalde onlar için Yahudilik insanın gelişimine katkı sağlayan sosyal bir enerji biçimidir; onların bekledikleri şey de Yahudiliğin normal bir şekilde bu işlevi sürdürmesidir. Kaplan bu problemi çözmek ve Yahudiliğin içine düştüğü bu krizi aşmak için geçmiş ile gelecek arasında uyumlu ve dengeli bir bağ kuran yeniden yapılanma programını önermektedir. Bu kavrayışla Kaplan, geleneksel pratikleri ve uygulamaları inkâr etmez; aksine geleneksel pratikleri ve uygulamaları yeniden anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Amacı tarih boyunca önceki nesillerin oluşturduğu mirasın

⁷¹ Kaplan, *Civilization*, 80.

⁷² Staub, 2251.

⁷³ Kaplan, *The Religion of Ethical Nationhood*, 121.

muhtevasını ve bu mirasın pratiklerini çağdaş bir söylem içinde anlamaktır. Dolayısıyla geleneksel Yahudi mirasındaki pratik ve uygulamaların anlamları, yeniden yorumlama yoluyla işlevini yerini getirdikçe, onları değiştirmeye de gerek yoktur.⁷⁴ Onun asıl hassasiyeti, Yahudilere gelenekteki değerleri keşfetmeleri için yol göstermek, o değerlerin görünürdeki değişmezliğini ve katılığını yıkarak modern şartlara uygun formlar olarak sunmak ve böylece geleneği yeniden işlevsel hale getirmektir.⁷⁵ Bu yüzden Kaplan'ın yeniden yapılanma programı, Yahudi yaşamını doğru ve gerçekçi bir felsefeye dayandırmaktadır.⁷⁶ Ancak böyle bir felsefeye dayanan bir programla Yahudilik içinde bulunduğu krizi aşabilir.

2.2. Yahudi Medeniyetinin Devamını Sağlamak

Kaplan'a göre Yahudilik sadece bir din değil; bir dinden daha kapsayıcı olan ve içinde dinin de olduğu bir medeniyettir. *"Yahudilik, Yahudilerin tarihi, edebiyatı, dili, sosyal organizasyonu, halk inançları ve kabulleri, davranış biçimleri, sosyal ve ruhsal idealleri, estetik değerlerin toplamından oluşan bir medeniyettir."*⁷⁷ Kaplan bu tanımla Yahudiliğin odak noktasından dini çıkarıp onun yerine medeniyeti koymaktadır. Daha açık bir ifade ile Yahudiler, Yahudiliklerini sadece inanç uygulamaları ve ritüel uygulamalarıyla değil; bilgi, sanat, edebiyat, hukuk ve felsefe birikimlerinin tamamıyla tarif etmelidirler.⁷⁸ Bu durumda modern dönemlerden itibaren tehdit altında olan sadece din değil; Yahudi medeniyetinin ve kültürünün tüm unsurlarıdır. Yeniden Yapılanma Hareketinin çıkış noktası şudur: Yahudi medeniyeti Amerika'da yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Yahudi medeniyetinin yok olma tehlikesine karşı koymanın yolu, Yahudiliği bilinçli bir şekilde zamanın şartlarına uyarlama ve başta sosyoloji olmak üzere sosyal bilimlerden edinilen bilgileri Yahudi medeniyetinin yeniden yapılanmasına uygulayabilmektir.⁷⁹ Binaenaleyh, Yahudiliğin varlığını koruyup sürdürmesi için Yahudilerin hem zihinlerini hem de kalplerini Yahudi olarak yaşama dürtüsüne yönlendirmeli ve bu dürtüyü her zaman canlı tutmalıdırlar. Ona göre Yahudiliğin ayakta kalması için Yahudi

⁷⁴ Staub, 2253.

⁷⁵ Breaslauer, 229.

⁷⁶ Kaplan, *Civilization*, 86-87.

⁷⁷ Kaplan, *Civilization*, 178.

⁷⁸ Deborah Ann Musher, "Reconstructionist Judaism in The Mind of Mordecai Kaplan: The Transformation from a Philosophy into a Religious Denomination", *American Jewish History*, The Johns Hopkins University Press, Vol. 86, No. 4, (December 1998), (397-417), 399.

⁷⁹ Caplan, 54.

bireyler kendi kendilerini ilham verici bu yaşam dürtüsüyle motive etmelidirler.⁸⁰ Bu yüzden Kaplan, *Judaism As a Civilization*'un son sayfasında Yahudi'nin yerine getirmesi gereken yükümlülüğü şu şekilde ifade etmektedir: "*Yahudiliğin Yahudi'yi koruma pozisyonundan önce, Yahudi, Yahudiliği korumak zorundadır*".⁸¹ A. Eisen'e göre bu cümle Yeniden Yapılanma Hareketinin temel amacını en açık şekilde ortaya koyar ve bu yüzden kitabın en favori ifadesidir.⁸²

Kaplan'a göre bir dini medeniyet olan Yahudilik, Yahudilerin zaman içerisinde anavatan Eretz Yisrael (İsrail) ve diasporadaki tecrübelerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmış, birçok tarihsel aşamadan geçmiş ve günümüze kadar gelmiştir. Yahudilik bir medeniyet olarak bugünkü tarihsel süreçte dünyadaki değişikliklere ayak uydurarak gelişmelidir.⁸³ Kaplan için Yahudilik bir kült değil; Yahudi toplumun ruhudur. Yahudiler, Yahudiliği bir medeniyet olarak kabul ettiklerinde, medeniyetlerinin geçmişine ait bilgiyi geliştirmeye ve hafızalarının ayrılmaz parçası haline getirmeye çalışırlar.⁸⁴ Yahudileri mutlu eden ve onlara kendilerinin gerçekleştirme fırsatı veren makul yol, Yahudilik medeniyetidir. Bu yüzden de o, Yahudiliği dönüştürme çabası içindedir. Çünkü hem Yahudiliğin hem de Yahudilerin varlığını sürdürmesi bu çabaya bağlıdır. Yahudilik, medeniyetin tüm unsurlarını taşıyan bir yapı olarak Yahudilerin yaşam gücüdür. Yahudi toplumu da Yahudi medeniyetinin hamisi ve taşıyıcısıdır. Dolayısıyla her biri diğerinin yaşam gücü olarak hizmet etmektedir. Bu durumda bunların yaşaması için ikisinin de yeniden yapılandırılması gerekir.⁸⁵ Kaplan, medeniyetin bünyesinde en önemli yeri Yahudi dinine vermekle beraber Yahudilik medeniyetini oluşturan unsurlar arasında uyumun gerekliliğini şöyle ifade etmektedir: "*Yahudi dini, Yahudi medeniyetine amaç belirleyen, ona yön veren, onun doğayla ve insanoğluyula uyumunu sağlayan medeniyet unsurudur. Yahudi medeniyeti amaca ulaşmak için medeniyetin diğer bütün unsurlarından istifade eder. Yahudi geleneğinin bıraktığı miras; yerel, ulusal ve uluslararası organizasyonlar gibi Yahudi varlığını devam ettirmeye yönelik çabalar; dil, edebiyat, adetler, ahlaki normlar ve estetik formlar gibi tüm Yahudi kültürel unsurlar hep birlikte Yahudilik medeniyetini oluştururlar. Yahudi medeniyetinin*

⁸⁰ Kaplan, *Civilization*, 84.

⁸¹ Kaplan, *Civilization*, 522.

⁸² Eisen, 2.

⁸³ Kaplan, *Dynamic Judaism*, The Essential Writings of Mordecai M. Kaplan, Edited and with introductions by Emanuel S. Goldsmith and Mel Scult, The Reconstructionist Press, New York, 1985, 241.

⁸⁴ Kaplan, *A New Approach*, 38.; Kaplan, "What is Judaism?", *The Menorah Journal*, Vol. I No. 5, New York, December-1915, (309-318), 310.

⁸⁵ Eisen, 7.

*bu unsurları olmaksızın Yahudilik işlev göremez; Yahudilikten ayrı olarak ya da Yahudilik olmaksızın, diğer unsurlar iç huzuru sağlamada ve insanın kurtuluş amacını gerçekleştirmede marazi hale gelebilir ve bu durumda hayal kırıklığıyla sonuçlanabilir”.*⁸⁶

Yeniden Yapılanmacılar, Yahudiliğin çağın ihtiyaçlarını karşılaması ve modern şartlara intibak etmesi için değişmesi gerektiğine inanırlar. Değişmesini önerdikleri görüşlerden biri de Yahudiliği ahlaki ve dini gelişimin tek doruk noktası olarak benimseyen anlayıştır. Kaplan’a göre bu anlayış terk edilmelidir. Çünkü ahlaki ve dini gelişimin en yüksek değerleri sadece Yahudilikte değil; evrensel hakikatleri taşıyan diğer medeniyetlerde ve dinlerde de ortaya çıkabilir. Bu anlayış terkedilirse, diğer medeniyet ve toplumlarla birlikte yaşama duygusu daha kolay gelişebilir. Eğer Yahudiler bu bakış açısıyla hareket ederlerse farklı din mensuplarıyla birlikte yaşayarak medeniyetleri, kültürleri ve dinlerinin varlığını koruyabilirler.⁸⁷ Dolayısıyla Yahudi medeniyetine ve dinine bağlılık, onların diğer medeniyetler ve dinlerden üstün olduğuna dair bir varsayımı kabul etmeyi gerektirmez.⁸⁸ Yahudi önderlerin yapması gereken şey, Yahudilerle ilgili geleneksel klişe sözleri tekrarlama yerine, Yahudiliğin özellikle modern dönemlerde hayatta kalması için yapılması gerekenleri dile getirmektir. Çünkü Amerika’da Yahudiliğin ayakta duracağı ve varlığını koruyacağı kaçınılmaz bir kader değildir. Amerika’daki Yahudi varlığı, Yahudi toplumunun çabasına kalmıştır. Bu çaba gelişigüzel davranışlarla ve bilinçsizce yürütülürse Amerika’daki Yahudi varlığı son bulur; yok eğer bu çaba bilinçli bir idrak ve yüksek idealizm ile yürütülürse Amerika’da Yahudilik varlığını sürdürebilir.⁸⁹ Yahudi toplumunun yapması gereken temel icraat, Yahudi medeniyetinin tüm unsurlarını bütünsel ve eşgüdümlü bir şekilde yeniden değerlendirip onları fonksiyonel hale getirmektir. Ancak bu şekilde Yahudi medeniyeti yaşamaya devam edebilir.

2.3. Yahudiliği İhya Etmek

Din ve dini pratiklerin hafife alındığı bir dönemde Kaplan, dinin önemini vurgulamaya çalışmış ve dinin hem geçmişte hem de çağımızda toplumu şekillendirmedeki kilit işlevini savunmuştur. Modern düşünce ve yaşamın içinde Yahudiliği korumak ve canlandırmak için önerdiği “bir medeniyet olarak

⁸⁶ Kaplan, *The Future of The American Jew*, 48.

⁸⁷ Waxman, 9.

⁸⁸ Kaplan, *The Greater Judaism*, 461.

⁸⁹ Kaplan, *Civilization*, 81.

Yahudilik" anlayışı nihayetinde bir dini olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeniden Yapılanmanın temel metni olarak kabul edilen Kaplan'ın ilk eseri de modern dünyada Yahudiliği koruma yöntemlerini ihtiva etmektedir.⁹⁰ Kaplan'a göre din, insanın fitratında var olan kendini gerçekleştirme ihtiyacından doğan doğal bir sosyal süreçtir. Bir dinin esas işlevi, yaşamı değerli hale getiren kanunları keşfetmek ve yaşamı bu kanunlara uyumlu hale getirmektir. Din toplumsal yaşam içinde ortaya çıkar, dolayısıyla sosyal bir kurumdur. İnsanın sosyal yaşamının bir ürünüdür. İnsanın ait olduğu kabile, ulus, toplum veya cemaat aracılığıyla kurtuluşa erme yani kendini gerçekleştirme çabasının sonucudur.⁹¹

Din belli bir kültür ve medeniyetin yaşamıyla ilgili hâkim değerlerin ifadesi olduğu için Kaplan, dinin belli bir kültür ve medeniyet kontekstinden ayrı değerlendirilemeyeceğini vurgulamaktadır: "*Her bir din belli bir medeniyetin görünen yüzüdür ve o medeniyeti değerli hale getirme işlevi görür*".⁹² Yahudilik hem bireysel hem de kolektif bakımdan Yahudi yaşamına anlam ve amaç verir. Bu yüzden din Yahudi medeniyetinin ve toplumunun ruhudur.⁹³ Dinin bu önemine binaen Kaplan'ın en önemli hedeflerinden biri Yahudi medeniyeti içinde en önemli unsur olarak yer alan Yahudi dinini ihya etmektir. Çünkü ona göre Yahudilik sadece belli inanç ve ritüellerden müteşekkil kuru bir itikat sistemi değil,⁹⁴ Yahudilerin yaşama iradesinin tezahürüdür. Yahudilik bu dünyada kurtuluşu sağlayan yolları araştırmayı teşvik eder. Kurtuluş insanın kendini gerçekleştirmesini ve mutlu olmasını ifade eder. Dolayısıyla insanın kurtuluş arayışı, hem insanın kendi kişiliğinin farkına varmasına hem de insanı hayatta tutan güçleri tanımasına yol açar. İnsanın ayakta kalmasını sağlayan "güç ve yüce değer olarak Tanrı'nın" varlığını keşfetme süreci din sayesinde gerçekleşir. Çünkü Tanrı, dini inancın bir nesnesi olarak kurtuluşu sağlayan güçtür. Dini ibadet, ayin ve ritüeller bireyin Tanrı inancını güçlendirmeye yardımcı olur.⁹⁵

Kaplan, "*Questions Jews Ask: Reconstructionist Answers*" (Yahudilere Sorular: Yeniden Yapılanmacı Cevaplar) adlı kitabının başlangıç kısmında "Yeniden Yapılanmacılığın Prensipleri" başlığıyla on iki maddeden oluşan ilkeler

⁹⁰ Jon Butler, "Three Minds, Three Books, Three Years: Reinhold Niebuhr, Perry Miller, and Mordecai Kaplan on Religion," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006: 17-29), 18-19.

⁹¹ Kaplan, *The Greater Judaism*, 457-458.

⁹² Kaplan, *The Future of The American Jew*, 173.

⁹³ Kaplan, *Questions Jews Ask*, Reconstructionist Press, New York, 1956, 13.

⁹⁴ Kaplan, "What Judaism is Not?", *The Menorah Journal*, Vol. I No. 4, New York, Oct-1915,(208-217), 210.

⁹⁵ Alper, 100-101.

demetini sunmaktadır. Onun ilan ettiği on iki prensipten ikisi doğrudan bir tanesi de dolaylı olarak Yahudiliğin yeniden yapılanmasını ihtiva etmektedir: *"Modern dönemlerin başlamasıyla Yahudi dinin yeniden ihyası zaruret olmuştur. Yahudi dinin yeniden ihya edilmesi en iyi biçimde onun özgür bir araştırma ruhuyla incelenmesi ve teşekküllü kurumlarının bütün politik otoritelerden sıyrılması yoluyla gerçekleşebilir. Yahudi dininin yeniden ihyası Tanrı inancının evrensel anlamda insan, özel anlamda Yahudi tecrübesi açısından değerlendirilmesini gerektirir".*⁹⁶

Yahudiliğin nasıl ihya edilmesi gerektiği üzerinde Kaplan durmaktadır. Ona göre din, toplumsal yaşamın bir işlevi olduğu için Yahudi medeniyetindeki diğer tüm unsurlarla eşit ölçüde gelişir. Bir din, medeniyetteki değişikliklere uygun olarak değişmelidir. Dinin hayatta kalması, değişen ve gelişen bir medeniyet ile doğal ilişkisine bağlıdır. Yahudiliği ihya etmenin yolu onu dogmalardan arındırarak çağın şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırmaktan geçer.⁹⁷ Bu bağlamda Kaplan, dini ihya etmenin üç aşamalı bir süreç ile mümkün olduğunu ileri sürmektedir: *"Din toplumsal yaşamın bir işlevidir. Bu yüzden Yahudi medeniyetinin diğer tüm unsurlarıyla aynı oranda gelişir veya zayıflar. Dolayısıyla bu Yahudi dinin canlandırılması için neler yapılabileceği ve yapılması gerektiğine dair bize ipucu veriyor. Her şeyden önce Yahudi dinin dogmatizmin esaretinden kurtarılması gerekir. Bu esaret geçmişte din olarak öğretilen belli bir doktrinin dinin temelini çürüttüğü görüşünden doğan korkudan kaynaklanıyor. Ancak Yahudi dinini Yahudi medeniyetinin bir fonksiyonu olarak gördüğümüzde o korkunun asılsız olduğu görülmektedir. Dini canlandırma/ihya etmenin ikinci adımı dindeki kutsalların, her bir neslin zamanına göre yeniden yorumlanması gerektiğidir. Böylece dinin kutsalları o neslin ihtiyaçlarına göre şekillenebilir. Üçüncü aşama gelenekle ilgilidir. Gelenek sonraki nesillerin yaratıcılığı üzerinde kısıtlamalar oluşturan bir otorite kaynağı olmamalıdır; ancak yeni yaratıcı güçleri harekete geçiren hikmet ve maneviyatın kaynağı olmalıdır".*⁹⁸

Kaplan'a göre Yahudiliği ihya etmek, Yahudi toplumunu yeniden canlandırmak için de gereklidir. Çünkü Yahudi toplumuna hedef belirleyen ve yön veren unsur Yahudi dinidir.⁹⁹ Bu din Yahudi toplumu içinde çeşitli değerlerle yaşar. Bu değerler, dine mukavemet ve süreklilik veren faktör olarak, Kaplan'ın "sancta" olarak adlandırdığı kutsallardır. Bunlar, dinin mensubu olan insanların

⁹⁶ Kaplan, *Questions Jews Ask*, XI-XII.

⁹⁷ Kaplan, *The Greater Judaism*, 464.

⁹⁸ Kaplan, *The Future of The American Jew*, 48-49.

⁹⁹ Kaplan, *Dynamic Judaism*, 242.

ortak değeri haline gelen kahramanlar, olaylar, kutsal metinler, kutsal yerler ve kutsal zamanlardır.¹⁰⁰ Dolayısıyla Yahudi dinini canlandırmanın en önemli yollarından biri söz konusu bu kutsalları Yahudi toplumu içinde canlı tutmaktır. Ancak böyle bir işlemde dikkat edilmesi gereken husus kutsalların anlamları dışında olağanüstü ve doğaüstü bir karaktere bürünmemeleridir.

2.4. Yahudiliği Doğaüstü Anlayıştan Kurtarmak

Amerikan kökenli ilk Yahudi dini hareket olan Yeniden Yapılanmacılığın ortaya çıkmasında Kaplan'ın Amerika'da yaşayan Yahudi toplumla ilgili endişeleri önemli rol oynamıştır. Özellikle entelektüel sebeplerle Yahudiliği terk eden gençlerin toplumda gittikçe artması, Kaplan'ı harekete geçiren temel saik olmuştur. Çünkü geleneksel Yahudilikte yer alan, çağdaş akıl ve bilimin ölçütlerine uymayan, doğaüstü temellere dayanan dogma ve inançlar, özellikle eğitilmiş entelektüel gençleri Yahudilikten soğutmuştur. Bu durumda yapılacak şey Yahudiliği doğaüstü bir konumdan, yaşadığımız dünyanın içine yerleştirmektir. Bu da ancak modern natüralist yaklaşımla gerçekleşebilir. Kaplan, Yahudiliği modern natüralizm ışığında pragmatik bir şekilde yeniden yapılandırarak, doğaüstü dogmadan kurtarmayı ummaktadır. Ona göre doğaüstü dogmacılık, Amerikan Yahudilerinin dinlerini yaşamalarını ve kendi toplumuna bağlılıklarını engelleyen bir husustur. Bu yüzden acil olarak toplumun dogmatizmden kurtarılması gerekmektedir. Kaplan'ın en önemli hedeflerinden biri toplumu dogmadan kurtararak onun hayatta kalmasını sağlamaktır.¹⁰¹ Onun oluşturduğu ve belirleyici faktör olarak önerdiği yeniden yapılanma programı doğaüstü dine ve teolojiye yer vermemektedir. Söz konusu programın belki de en dikkat çekici özelliklerinden birisi budur.

XX. yüzyılın başında, dönemin fikri eğilimlerinin etkisinde kalan birçok düşünür ve teolog gibi Kaplan da günün sosyal ve dini zorluklarına karşı tarihselci, pragmatist ve natüralist çözümler ileri sürmektedir. Kaplan'ın çalışmalarının çoğu, o dönemde Yahudilerin ve diğer dinlerden olan dindarların yüzleştiği ciddi krize bir tepki olarak anlaşılabilir. Yahudi toplumunun geleceği için onun çok sert bir şekilde dogmatizme tepki gösterdiğini söylemek mümkündür. Ona göre Yahudi toplumu, insanı tamamıyla aşan bir Tanrı hakkındaki doğaüstü kabullerle dolu olan geleneği miras olarak almıştır. O, açık bir şekilde Yahudilerin yaşadığı krizi geleneksel Yahudiliğin mirası olan doğaüstü

¹⁰⁰ Sherbok, *Modern Judaism*, 134.

¹⁰¹ Richard Mark Shapiro, *Individual And Society In Jewish Reconstructionism*, (Master Tezi), The Degree Master of Arts, McMaster University, 1974, 1.

anlayışa dayalı mevzuata bağlar. Ona göre Yahudi mirası içindeki doğaüstü kabuller, özellikle Tanrıyı merkeze koyan vahiy kavramı gibi diğer problemleri fikirlerle de ilişkilidir.¹⁰² Kaplan doğaüstü din anlayışını reddederken, dini zaman içinde insanın yeni ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya koyduğu bir ürün olarak görmektedir. Dolayısıyla din doğaüstü güçlerden gelen mucizevi bir kurum değil; insanoğlunun kendi ihtiyaçlarına ve ideallerine göre ürettiği bir kurumdur. Din aynı zamanda ahlaki davranışları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dinin özü ve işlevi hayatı yaşanabilir hale getirmek ve yaşamın değerini açığa çıkarmaktır.¹⁰³ Kaplan'ın doğaüstü reddiyesi din ve kültür alanıyla ilgili iki önemli meseleye yol açmıştır. Birincisi onun modern zamanlarda doğaüstü vahye dayalı bir doğaüstü dini anlayışı reddetmesidir. İkincisi de onun dine işlevsel açıdan yaklaşmasıdır. Çünkü ona göre Yahudiliğin geleneksel doğaüstü anlayışına dayalı din modern zamanlarda işlevini yitirmiştir.¹⁰⁴ Görüldüğü gibi dine fonksiyonel açıdan yaklaşan Kaplan'a göre dinin ilk işlevi bu dünyada bireyi mutlu etmek ve hayatı daha anlamlı hale getirmektir. Ancak o geleneksel Yahudi inanç ve anlayışıyla bu işlevin gerçekleştirilemeyeceğini belirtir. Bu durumda, geleneksel Yahudilik inançları yerine natüralist bir din anlayışı benimsenmeli, doğaüstü Tanrı ve vahiy anlayışı terkedilmelidir.¹⁰⁵ Daha somut bir ifadeyle Kaplan natüralist anlayışı benimsemektedir. Bütün evrende aynı kanunların geçerli olduğuna, evrendeki her şeyin bu kanunlara tabii olduğuna inanır. Dolayısıyla Tanrı'nın mucizeler gerçekleştirdiğine inanmak doğru bir tutum değildir.¹⁰⁶

Kaplan'ın oluşturmaya çalıştığı teolojinin merkezindeki kavram, doğaüstü temellere dayanmayan bir Tanrı fikridir. Kaplan başta olmak üzere, Yeniden Yapılanmacı düşünceye sahip olanlar vahye ve mucizeye dayalı modern öncesi iddia ve varsayımları kabul etmezler. İnsanda yerleşik olan hem içkin ve aslında hem de aşkın olan bir Tanrı anlayışını öngörmektedirler.¹⁰⁷ Kaplan'ın teolojisi transnatural yani doğaüstü aşkın olanı ifade etmektedir. Transnatural, natüralist ile doğaüstü arasında bir alana işaret eder. Transnatural tanımlanmayan ve anlatılmayan tarifsiz bir alan değil; akla yakın ve yatkın makul alandır.¹⁰⁸ Tanrıyı

¹⁰² Sheila Greeve Davaney, "Beyond Supernaturalism: Mordecai Kaplan and the Turn to Religious Naturalism," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006:73-87), 75.

¹⁰³ Kaplan, *The Future of The American Jew*, 304.

¹⁰⁴ Butler, 23.

¹⁰⁵ Sherbok, *Modern Judaism*, 136.; Dan Cohn, Sherbok, *Judaism (History, Belief and Practice)*, Routledge Press, London, 2005, 334, 466.

¹⁰⁶ Kaplan, *The Meaning of God*, 20.

¹⁰⁷ Waxman, 8.

¹⁰⁸ Mel Scult, "Mordecai Kaplan and Ralph Waldo Emerson: A Theology of the Individual," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society* n.s. 12, no. 2 (Winter 2006: 99-114), 108-112.

akla yatkın temellere dayandırmak doğaüstü din anlayışının birçok kabul ve inancından kurtulmaya yol açabilir. Dolayısıyla onun bu tür teolojik girişimlerinin arkasında yatan asıl neden Yahudiliği yeniden canlandırma çabasıdır.¹⁰⁹ Bu yüzden diyebiliriz ki Kaplan'ın ciddi bir şekilde yoğunlaştığı en önemli konulardan birisi Yahudiliği doğaüstü telakkilerden kurtarmaktır.

Kaplan, içinde yaşadığı çağı da dâhil ederek genel olarak tüm dinlerin özel olarak da Yahudiliğin doğaüstü telakilere dayandığını belirtir ve bu durumu inanç açısından bir çıkmaz yol olarak niteler. Doğaüstü anlayışı, hem dini bilginin özel kaynakları iddialarına bağlı kalmıştır; hem de geçmişin ve geleneğin kutsallaştırılmasına zemin oluşturmuştur.¹¹⁰ Modernizm öncesi dönemlerde Yahudiler, doğaüstü bir anlayışa ve nihai kurtuluşun öteki dünyada yani ahirette gerçekleşeceği inancına sahiptirler. Böyle bir yaklaşımla Yahudiler, kendilerini Tanrı'nın mesajlarını insanlara ulaştıran Tanrı'nın seçilmiş insanları olarak görürler. Ancak bu görüş modernizmle birlikte sorgulanmaya başlanmıştır. Kaplan, Amerika Yahudi toplumunun modern yaşama uyum sağlaması için doğaüstü vahiy ve olağan üstü mucize anlayışına karşı akli ve bilimsel düşünceye geçişi savunmaktadır. Çünkü modern zamanlarda Yahudiliğin bir kurtuluş aracı haline gelmesi için modern inançlar ve kavramlara uyarlanması gerekir. Özellikle modern sosyal bilimlerdeki gelişmelerin geleneksel Yahudilikteki birçok temel inancı yıktığını dile getiren Kaplan, Yahudiliğin artık modern kavramlarla yorumlanması gerektiğini ifade etmiştir. Tanrı kavramı, Tora'nın ilahiliği ve vahiy şekli; Mesih'in gelişi, Yahudi halkının tarihsel kökenleri hakkındaki geleneksel kabuller modern sosyal bilimlerdeki çalışmalarla anlamsız hale gelmiştir. Geleneksel Yahudilik adeta modern akıl ve bilim ile giriştiği mücadelede başarısızlığa uğrayarak kendi sonunu hazırlamıştır.¹¹¹ Ona göre Yahudilik, Yahudi toplumunun tarihi tecrübesinin bir ürünüdür; Tanrı tarafından vahiyle indirilen ilahi bir kural veya kelam değildir. Dolayısıyla Tora da doğaüstü bir şekilde vahiy ürünü ilahi bir söz değil; Yahudilerin tarihi süreçte Tanrı'yı arayışlarını kayda geçirme sonucu ortaya çıkan beşer ürünü kayıtlardır.¹¹²

Yahudiliğin doğaüstü bir özelliğinin olmadığını tasavvur eden Kaplan, Yeniden Yapılanmacı Hareketin Ortodoks Yahudiliğe ve sekülerizme tek alternatif olduğunu ileri sürmektedir. O, bunun yolunu göstermek için 1958'de "*Judaism Without Supernaturalism, The only alternative to Orthodoxy and*

¹⁰⁹ Steven T. Katz, "Mordecai Kaplan's Theology and the Problem of Evil," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006: 115-126), 115.

¹¹⁰ Davaney, 75.

¹¹¹ Kaplan, *The Future of The American Jew*, 20.

¹¹² Hirsch, 147-148.

Secularism" adlı kitabını yayımlamıştır. Kitabına isim olarak seçmiş olduğu bu ifadeler, aslında onun bir dini medeniyet olarak Yahudiliği ve Amerika'daki Yahudi yaşamını yeniden yapılandırma anlayışının bir özetini sunmaktadır. Nitekim Kaplan kitabın amacını şöyle ifade eder: "*Günümüzde geleneksel Yahudi dinindeki doğaüstü unsurları açıkça belirleme ve onları Yahudilikten ayırma yaklaşımına ihtiyaç vardır. Bunda temel vurgu doğaüstücülüğü ortadan kaldırarak Yahudiliği gerçek haliyle ortaya koymak, onu geliştirmektir*".¹¹³

Netice olarak, Kaplan'a göre modern bir medeniyet olarak Yahudilikte dinin yerini anlamak için temel önkoşul, genelde dine, özelde ise Yahudiliğe karşı yeni bir tutum geliştirmektir. Dini yeniden anlama sürecinin ilk ve en zor adımı, dinin doğaüstü karakterini kabul etmeyerek onun var olabileceği fikrini benimsemektir.¹¹⁴ Kaplan'a göre doğaüstü din kavramları, dini yeni zorluklara ve fikirlere cevap veren, sürekli gelişen bir insan ürünü olarak gören naturalistik yaklaşım lehine reddedilmelidir.¹¹⁵ Modern aklın ve bilimin kabul etmediği mucizeler, varsayımlar ve kabuller natüralist bir bakış açısıyla tekrar gözden geçirilmelidir. Yahudi dininin inanç ilkeleri ve ayinleri modern insanın aklıyla çalışmamalıdır. Bunun da yolu geleneksel Yahudilikte var olan bütün doğaüstü unsurları temizlemektir. Yeniden Yapılanma programı da zaten bu hedefi gerçekleştirmek için tasarlanmıştır.

2.5. Yahudi Toplumunun Varlığını Korumak

Kaplan için Yahudi toplumu çok önemli olduğundan hemen hemen tüm yazılarında bu toplum için bir endişe içinde olduğunu açıkça ifade etmektedir. Yahudi toplumunun varlığını koruması ve sürdürmesi Kaplan'ın en çok üzerinde durduğu meseledir. Çünkü ona göre bir din, ancak canlı bir sosyal organizma içinde var olabilir.¹¹⁶ Yahudi toplumunun var olma mücadelesini yeniden anlamlandırmaya çalışan Kaplan, bu noktada iki aşamalı bir süreç tasarlamaktadır: Yahudi toplumunun kimliğini koruması ilk aşamayı, ikinci aşamayı da modern dünyada Yahudi toplumunu yeniden uyandırıp canlandırmak oluşturmaktadır. Ona göre Yahudi toplumu modern dünya düzeninde aktif ve canlı bir şekilde katılım sağlamalıdır. Bu bağlamda Yahudi toplumunu etnik-kültürel bir varlık olarak gören Kaplan, bu toplumun kimliğini

¹¹³ Kaplan, *Judaism Without Supernaturalism, The only alternative to Orthodoxy and Secularism*, The Reconstructionist Press, New York, 1967, X.

¹¹⁴ Kaplan, *Civilization*, 306.

¹¹⁵ Kaplan, 55.

¹¹⁶ Kaplan, "How May Judaism Be Saved?", *Menorah Journal*, Vol. II, Number 1, New York, February-1916, (34-44), 37.

koruyarak varlığını devam ettirmesi için bir program hazırlamaya çalışır. Her etnik grubun kimliğini koruma hakkı olduğu gibi Yahudi toplumu da bu eğilim içindedir. Ancak Kaplan, Yahudi toplumu için bundan daha fazlasını tasarlamayı düşünmektedir. Ona göre Yahudi toplumu sadece varlığını koruyup sürdürmeyi değil aynı zamanda modern zamanın şartlarına göre değişim gösteren çağdaş bir toplum olmalıdır. Çünkü Yahudi toplumunun en eski zamanlardan beri bağlı olduğu geleneksel inançları modern zamanlarda geçerliliğini yitirmiştir. Bu yüzden geçmiş ile bağı koparmadan Yahudi geleneğinin yeniden yorumlanması gerektiğini düşünmektedir. Onun bu düşüncesi, Yeniden Yapılanma Hareketinin en öncelikli amaçlarında biri olmuştur.¹¹⁷

Kaplan, Yahudi toplumunu yeniden organize etmeyi, Yahudilerin anavatanlarını ıslah etmeyi ve Yahudi yaşamını yeniden canlandırmayı ısrarla savunmuştur. Ona göre, bu üç hedef bireyler arası ve gruplar arası ilişkilerin geliştirilmesinde her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.¹¹⁸ O, Yahudi ibadetlerini, pratiklerini, ritüellerini ve ayinlerini çok canlı bir biçimde yaşayan ve aynı zamanda yaşatan bir toplum yapısını oluşturma amacındadır. Bu toplum yapısını organik toplum olarak nitelemektedir. Çünkü sadece organik bağları güçlü olan bir Yahudi toplumunda yaşatılan kutsallarla Yahudi kimliği gelişebilir, organik bir toplumda grup kimliğinin oluşması için kolektif bilinç güçlenebilir. Ona göre dil, halk inançları ve yaptırımları, hukuk, sanat, edebiyat gibi medeniyetin unsurları toplumun kolektif yaşam alanı dışında var olamaz. Daha somut ifadeyle medeniyet kolektif bilinç içinde bu unsurlar yoluyla bireyin ve grubun davranışlarını etkiler.¹¹⁹ Yahudi kültürünü, eğitimini, dini faaliyetlerini, ahlaki ilkelerini şekillendiren Yahudi kolektif bilinci böyle bir organik toplumda oluşabilir. Farklı görüşte olan Yahudileri ortak amaçlar ve idealler etrafında birleştiren kolektif bilinç böyle bir toplumun eseridir. Bu bağlamda Kaplan'ın Yahudi medeniyetini bir bütün olarak kolektif yaşamın doğal bir sonucu olarak gördüğünü söylemek mümkündür.¹²⁰

Yahudi medeniyetini nesilden nesile aktaran ve Yahudi kimliğini bireylere aşıl原因 yegane güç, Kaplan'a göre Yahudi toplumdur. Bundan dolayı Yahudilerin hayatta kalması ve Yahudi yaşamının devam etmesi, koşulsuz kabul edilmesi gereken hedeftir.¹²¹ Kaplan açısından Yahudi medeniyetinin başlıca amacı Yahudi toplumunun varlığını korumak, toplumun sürekliliğini

¹¹⁷ Rogers, 59.

¹¹⁸ Kaplan, *A New Zionism*, Theoder Herzl Foundation, New York, 1955, 45.

¹¹⁹ Kaplan, *Civilization*, 205.

¹²⁰ Kaplan, 49.

¹²¹ Kaplan, *Civilization*, 311.

sağlamaktır.¹²² Ona göre bunun yolu toplum içindeki aidiyet duygusunu canlı tutmaktan geçer. Kaplan modern çağın önemli gelişmelerini göz önünde bulunduran, bireysel inanca imkân tanıyan yeniden yapılandırılmış bir Yahudilik anlayışının Amerika Yahudiliğinin tüm unsurlarını canlandırabileceğine inanmaktadır. Böylece hem Yahudilik daha yaratıcı hale gelebilir hem de daha kapsayıcı bir Yahudi kimliğinin yaratılmasına zemin oluşturabilir. Böyle bir anlayış sayesinde Yahudiler, Yahudiliğin geleceğini şekillendirmede daha aktif bir rol oynayabilirler. Başka bir ifadeyle, yeniden yapılanma programıyla Yahudiler ortak idealler için işbirliği yapabilirler ve Yahudi yaşamına daha aktif bir biçimde katılabilirler.¹²³ Yahudi birey Yahudi toplumu içinde Yahudi yaşama katıldıkça Yahudilik kimliği gelişir. Yahudi toplumundaki kolektif bilinç de Yahudiliklerinin farkındalığında olan bireylerin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu bakımdan Kaplan'a göre Yahudiliğe bağlılık Yahudi yaşamına aktif katılımı ölçümlenmelidir.¹²⁴

Kaplan'a göre Yahudiler ortak idealleri, ilgileri, aktiviteleri paylaştıkça kolektif bilinç daha da güçlenir. Böylece Yahudiler geleceğe umutla bakabilen daha güçlü bir toplum haline gelebilirler. Bunun yolu da Yahudilerin milli ve canlı bir Yahudi toplumu içinde örgütlemeleridir. Ancak böyle bir toplum Yahudilerin orijinal inançlarını ve milli karakterlerini koruyabilir. Bundan dolayı Kaplan, böyle bir toplumun oluşması için Yahudileri teşvik etmiştir. Böyle bir organik toplumun oluşmasını o, Amerika'daki Yahudiler için en önemli hedef olarak belirtmiştir.¹²⁵ Ona göre Yahudilik bilinci organik ve aktif Yahudi toplulukların kurulması için yönlendirici güç olarak kullanılmalıdır. Yahudiler tarafından Yahudiler için gerçekleştirilen tüm faaliyetler ve oluşturulan tüm teşekküller birbirleriyle etkileşim içinde olmalıdır. Bu kapsamda Yahudi toplumunun dini ve kültürel gelişmesine öncelik tanınmalıdır.¹²⁶ Kaplan, tüm değerlerin sosyal yaşamda gündelik hayatın bir parçası olmadıkça zamanla işlevini yitirerek yok olabileceğini ifade eder; toplumun gündelik yaşamına katılımı bütün kültürel değerler açısından savunur: *"Bir toplumun tüm dini değerleri belli bir toplumsal geçmişe dayanmıyorsa, toplumsal ilgiye maruz kalmıyorsa ve mevcut yaşam koşullarına hitap etmiyorsa anlamsız ve faydasız hale gelir. Bir toplumdaki günlük yaşam ve aktiviteler o toplumun manevi değerlerini oluşturmalıdır. Bu aktiviteler bir dini değer kalıbına sokulmadıkça ve dinini davranış halini almadıkça insanın*

¹²² Sherbok, *Modern Judaism*, 140.

¹²³ Waxman, 49-50.

¹²⁴ Kaplan, *Question Jews Ask*, XIII.

¹²⁵ Alper, 97-98.

¹²⁶ Sherbok, *Modern Judaism*, 133.

ruhunu çoraklaştırır. Ayrıca din bir yaşam faaliyetinin ürünü olmadıkça bir arkaizme dönüşerek kullanımdan kalkabilir".¹²⁷

Kaplan, tasarladığı organik ve canlı Yahudi toplumu tasavvurunu Amerika medeniyeti içinde yaşayan Yahudiler açısından değerlendirmektedir. Amerika'da yaşayan Yahudiler için böyle bir toplumun Yahudi kimliğini, kültürünü ve medeniyetini yaşatmadaki rolüne dikkat çeker. O organik ve canlı Yahudi toplumu içinde yaşayan bireyin aynı zamanda Amerika medeniyetiyle bütünleşmesi gerektiğini savunur. Yahudi birey Amerika vatandaşlığını taşıırken aynı zamanda kendi Yahudi kimliğini de benimseyebilmelidir.¹²⁸ Dolayısıyla diyebiliriz ki, Yeniden Yapılanma Hareketinin Amerika'daki Yahudi toplumu için öne sürdüğü önermelerden biri şudur: Diasporada demokratik bir Yahudi toplumsal yaşamı için uygun bir sosyal yapının oluşturulması, Yahudi toplumun varlığını korumaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden Kaplan, özellikle Amerika yönetim anlayışının demokratik karakterinde mündemiç imkân ve fırsatları göz önünde bulundurmaya çalışır.¹²⁹ Yahudi bireyin dikkat etmesi gereken şey sadece demokratik bir düzende başka kültür ve medeniyetlerin değerleriyle temas halindeyken, kendi milli kimliğini ve karakterini koruma bilincinde olmasıdır. Böyle bir bilinç gelişirse Yahudi kimliğiyle Yahudilerin yaşadıkları ülkelerdeki değerler arasında herhangi bir çatışmanın da yaşanmasına olanak tanınmaz. Bu durumda Kaplan'ın da ifade ettiği gibi Yahudilerin diğer toplumlarla birlikte yaşamalarında herhangi bir sakinca olamaz: *"Yahudi toplumu tarihsel temellere dayanan milli birlik duygusunu korumalıdır, ancak bunu diğer ulusların yaşamına entegre olma ihtiyacına uygun olarak yeniden tesis etmelidir. Bunu başarmak için Yahudi toplumu diğer toplumlar arasına dağılmayı kabul etmelidir. Diğer toplumların milliyetiyle birlikte ifade edilebilecek şekilde milliyetini yeniden yorumlanmalıdır. Yahudiler milli bir vazife olarak anavatanı inşa etmeyi sürdürmelidirler. Müşterek bir sorumluluk duygusu içinde tüm sorunların üstesinden gelmelidir".¹³⁰*

Yahudi toplumuna Kaplan'ın bakış açısını belirleyen bir başka husus onun öne sürdüğü kurtuluş (salvation) öğretisi ile ilgilidir. Geleneksel Yahudilikte kurtuluşun öteki dünyada gerçekleşeceği inancının hâkim olduğunu belirten Kaplan, bu anlayışa karşı çıkar. Kurtuluşu insanın bu dünyada mutlu olması, şahsiyetini kazanması, tatmin olması ve kendini gerçekleştirmesi olarak anlayan

¹²⁷ Kaplan, *Civilization*, 344.

¹²⁸ Waxman, 50.

¹²⁹ Alper, 96.

¹³⁰ Kaplan, *Communings of the Spirit II The Journals of Mordecai M. Kaplan Volume II 1934-1941*, Edited by Mel Scult, Wayne State University Press, Detroit, 2016, 352.

Kaplan bunun için toplumu işaret etmektedir. Kısaca kurtuluş başka bir dünyada değil; bu dünyada gerçekleşmelidir. Ancak birey ait olduğu belli bir toplumsal grup ile etkileşime girmeden kendini gerçekleştiremez. Bunun anlamı şudur: Birey bu dünyada mensubu olduğu toplum aracılığıyla kurtuluşa erişebilir. Yani bireyin kendini gerçekleştirebildiği alan onun içinde yaşadığı toplumdur. O halde birey yalnızca toplumsal yaşam içinde kendinin gerçekleştirebiliyorsa, Yahudi birey de ancak Yahudi toplumu içinde kendini gerçekleştirebilir. Yahudi birey kendi kimliği ve karakteriyle yalnızca Yahudi toplumu içinde mutlu olabilir. Bundan dolayı Yahudi toplumunun korunması bireylerin kimliği, şahsiyeti, mutluluğu için elzemdir.¹³¹

Yahudi toplumunun korunması meselesiyle Kaplan'ın ilişkilendirdiği bir diğer husus da Yahudi anavatanı olarak kabul edilen İsrail'in ıslahı ile ilgilidir. Yahudiler, İsrail toprağı için "Eretz Yisrael" ifadesini kullanırlar. Eretz Yisrael başlangıcından itibaren Yahudiliğin merkezinde yer alan kavramlardan biri olmuştur. Tora'nın Tekvin kitabında Tanrı'nın Kenan topraklarını İsrailoğullarına vaad ettiği anlatılır.¹³² Geleneksel anlayışa göre Eretz Yisrael, Tanrı'nın İbrahim (Abraham) ile yaptığı antlaşmaya göre Yahudilere verilen vatan toprağıdır. Burası Yahudilerin doğduğu yerdir. Kısaca Eretz Yisrael, Tanrı'nın Yahudilere vaad ettiği topraklar olarak görüldüğünden dolayı Yahudiler için kutsal kabul edilir.¹³³ Yahudi toplumu genelde Eretz Yisrael'i "Yahudilerin manevi anavatanı", "milli bilincin odak noktası", "Yahudilik temel değerlerinin sembolü", "uluslar için bir nur" olarak görür.¹³⁴

Yahudi toplumunun yeniden canlandırılması için Kaplan, Eretz Yisrael'in Yahudi medeniyetinin anavatanı olarak görülmesi ve ıslah edilmesi¹³⁵ gerektiğini ifade etmiştir. Eretz Yisrael'in ıslahı Yahudi toplumunun canlı bir organizma olarak devamı için gereklidir. Ona göre Yahudilerin dini medeniyetlerini devam ettirmeleri için manevi açıdan bir toprağa bağlı olmaları bir gerekliliktir. Vatan bilinci Yahudilerin hem Yahudi medeniyetine hem de Yahudi toplumuna dini ve kültürel bağlılıklarını güçlendirir. Bir vatan bilinci olmadan Yahudi kültürü bir kült

¹³¹ Rogers, 71.

¹³² Bkz. Tekvin 12:1,12:7, 13:15, 15:17, 17:8, 26:3, 28:13.

¹³³ Nicholas de Lange, *An Introduction To Judaism*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002, 15.; Judith R. Baskin, "Israel," *The Cambridge Dictionary Of Judaism And Jewish Culture*, Editor Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge, 2011, 285.; Wayne Dosick, *Living Judaism*, HarperColins e-book, London-Newyork, 2001, 323.; Chaim Pearl, *The Encyclopedia of Jewish Life and Thought*, Carta Jerusalem Publishing, Jerusalem, 1996, 120.

¹³⁴ Bernard Susser- Charles S. Liebman, *Choosing Survival Strategies*, Oxford University Press, New York, 1999, 57.

¹³⁵ Kaplan. *Questions Jews Ask*, XI.

ile sınırlandırılma temayülü içine girer ve adeta bir nevi arkeolojik bilginin konusu haline gelir. Eretz Yisrael ideali ile Yahudi halkının dağınık parçaları arasında birlik ve beraberlik duygusu gelişebilir.¹³⁶

Kaplan'a göre Yahudilik bir vatan bilinci olmadan, "bir medeniyet olarak Yahudilik" niteliğini iddia edemez, Yahudi toplumu dini-kültürel birlik duygusunu sürdüremez.¹³⁷ Bu yüzden o Yahudi yaşamının ve medeniyetinin en iyi gelişebileceği yer olarak İsrail'i göstermektedir. Çünkü bu toprak parçası Yahudi toplumunun ve Yahudi dininin ilk ortaya çıktığı yerdir. Burası Yahudi toplumu için bir manevi anavatan olarak işlev görmelidir¹³⁸. Aynı şekilde İsrail'deki Yahudi topluluğu tüm Yahudi toplumu için, bir odak noktası işlevini yerini getirmelidir. Buradaki Yahudiler dünyadaki tüm Yahudiler için manevi bir ilham kaynağı olabilirler. İsrail'deki bu Yahudi topluluğu ona göre diğer Yahudi topluluklarla ve başka milletlerle ilişki kurabilen, yüksek ahlaki değerlere göre yaşayan bir topluluktur.¹³⁹ İsrail'deki Yahudi topluluğunu dünyadaki diğer tüm Yahudi topluluklar için manevi bir güç kaynağı olması açısından bu toprakların önemini, Kaplan şu cümlelerle ifade etmektedir: *"Eretz Yisrael olmaksızın bir yerde Yahudi yaşamını yeniden yapılandırmak için motive edici gücü temin etmek mümkün değildir. Yahudi yaşamı yalnızca Eretz Yisrael'in sağladığı temel içerik olmaksızın zenginleşemez. Bir vatan toprağında kök bulan canlı bir tarih, yaşayan bir dilin yaratabildiği kolektif bilinç, ortak pratik ilgi ve kaygıların paylaşımıyla gelişebilen ortak gelenekler sadece Eretz Yisrael'in sağladığı temel içeriklerdir. Ancak diasporada Yahudi yaşamını yeniden yapılandıracak planlı bir program olmadan Eretz Yisrael Yahudi medeniyeti içinde yer alan din, hukuk ve eğitim mevzularının içeriğini yeniden canlandırma dürtüsünden yoksun kalır. Diasporadaki Yahudi yaşamını yeniden yapılandırmak için Eretz Yisrael'i yeniden inşa etmek gereklidir."*¹⁴⁰

Kısaca Kaplan'a göre İsrail'in ihya edilmesi şarttır. İsrail yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Yahudilerin en önemli vazifeleri İsrail'in varlığını ve bekasını korumaktır. Çünkü Yahudilerin ruhsal merkezi olan İsrail'in tehlike altında olması demek, tüm Yahudilerin tehlike altında olması demektir.¹⁴¹ Yahudi toplumunun yeniden milli karakterini canlandırması ve değişen dünya şartlarında varlığını koruyup sürdürebilmesinin önemli bir yolu manevi merkez olarak gördükleri

¹³⁶ Kaplan, *The Future of The American Jew*, 125.

¹³⁷ Kaplan, *The Greater Judaism*, 453.

¹³⁸ Kaplan, *Judaism Without Supernaturalism*, 185.

¹³⁹ Rogers, 77.

¹⁴⁰ Kaplan, *The Future of The American Jew*, 141-142.

¹⁴¹ Susser-Liebman, 57.

İsrail'in diğer Yahudilik kavramlarıyla birlikte yeniden değerlendirmesidir. Kaplan'ın öncülük ettiği Yeniden Yapılanma Hareketinin önerdiği programın hedeflerinden birisi budur.

Sonuç

Amerika'da geleneksel inançlarına ve ibadetlerine bağlı yaşayan Yahudilerin geleneksel Yahudi yaşam tarzı ile modern yaşam tarzı arasında bir kriz yaşadıklarını gören Kaplan, bu krizin gerçek sebeplerine odaklanmıştır. Ona göre Yahudilerin geleneksel inançlarında tahribata yol açan politik, ekonomik ve ideolojik faktörler modernitenin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bu faktörlerle geleneksel Yahudi inancı sarsılmış, Yahudiler kendi inançlarına karşı şüphe duymaya başlamışlardır. Gelenek ile modernite arasında çıkmaza giren Yahudiler için Yahudi kimliği, zamanla adeta taşınması zor olan bir yük haline dönüşmüştür. Böylece Yahudiler, Yahudi inançlarından kaçmaya ve Yahudi kimliğinden kopmaya başlamışlardır. Bu durumda olan Yahudilere bir çözüm getirmesi gereken modern zamanlardaki mevcut Yahudi mezhepleri de Yahudilerin yaşadığı krize bir çözüm getirememişlerdir. Kaplan'a göre bu hareketler, Yahudilerin modern yaşam tarzıyla uyumları hususunda ciddi ve gerçekçi bir öneri sunmamışlardır. Reformistler Yahudiliği sadece bir dinsel felsefe olarak görerek onun sosyal yönünü göz ardı etmişlerdir. Neo-Ortodoks Hareket, Yahudiliği zaman ve mekân üstü kurallar bütünü olarak görerek onu sabit ve statik hale getirmiştir. Muhafazakârlık Hareketi ise Yahudiliği şekilciliğe hapsetmiş, ibadet ve duanın gerçek işlevine vakıf olamamıştır. Kaplan'a göre bu hareketler modern insanlar için yetersiz kalmışlardır. Bu yüzden Yahudilerin yaşadığı krizi sona erdirmek üzere Kaplan "*Yeniden Yapılanma*" adını verdiği programını önermiştir. Dolayısıyla Yeniden Yapılanmacı Yahudilik anlayışının ortaya çıkışının iki temel sebebi olduğunu söylemek mümkündür. Birincisi Yahudilerin yaşadıkları kriz; ikincisi Amerika Yahudiliğinde hâlihazırda mevcut olan Yahudi eğilimlerin modern yaşam karşısında yetersizlikleridir. Bu durumda Yahudiler ya kendi kimliklerini koruyarak modern hayat tarzına uyum sağlayacaklar ya da Yahudi kimliklerini yitirerek modern toplumlar içinde asimile olacaklardır. Kaplan Yeniden Yapılanma programını uygulamaya koyarak birinci yolu tercih etmiştir.

Kaplan, Yahudiliği yalnızca bir din olarak değil; her çağda gelişen bir medeniyet olarak tanımlamıştır. Dinin ağırlıkta olduğu bu medeniyette dil, edebiyat, tarih, halk inançları, sosyal örgütlenme, toplumsal idealler, ahlaki ve estetik değer vardır. Kaplan, yeniden yapılanma programı ile Yahudiliği gerçekçi

bir şekilde yorumlayabileceğine inanmıştır. Ona göre Yahudiliği krizden çıkarmanın yolu, Yahudi geleneğini yok saymadan o geleneği modern yaşam ile uyumlu hale getirmekten geçmektedir. Yahudi geleneğindeki öğreti ve kabullerden faydalanmak için onların çağın şartlarına göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Yahudi geleneği değişmez ve sabit kurallar bütünü değildir. Daha açık bir şekilde ifade edecek olursak, yeniden yapılanma programı geçmiş ile gelecek arasında dengeli ve uyumlu bir ilişkiyi kurma çabasından ibarettir. Bu çaba Yahudiliğin bütün unsurlarını ve değerlerini kapsamaktadır. Yahudiliği sadece bir din olarak değil; dinin içinde olduğu birçok unsurdan müteşekkil olduğunu varsayan bu program, söz konusu unsurların hepsinin gözden geçirilmesi gerektiğini ileri sürerek bütünsel bir yaklaşım sergilemektedir.

Kaplan için din, sosyal bir fenomendir ve insan yaşamını yücelten değerlerden müteşekkildir. Dinin işlevi, yaşamı değerli hale getiren kanunları keşfetmektir. O, Yahudi dininin, Yahudi medeniyetinin en önemli unsuru olduğunu belirtmiştir. Yahudilik, Yahudi medeniyetinin hem özüdür hem de dış yüzüdür. Bu yüzden Yahudi medeniyetini canlı tutmanın yollarından biri Yahudi dinini ihya etmektir. Çünkü Yahudilik hem bireysel hem de toplumsal olarak Yahudi yaşam tarzına anlam kazandırır. Dini ihya etme işlemi, Yahudi medeniyetindeki tüm unsurlar ile eşgüdümlü bir şekilde yapılırsa amacına ulaşabilir. Kaplan'a göre, Yahudiliği modern hayat şartlarına uygun, yaşanabilir bir yaşam tarzı haline getirmek için yapılması gereken işlerden birisi de Yahudiliği doğaüstü konseptten kurtarmaktır. Geleneksel Yahudilik içinde yer alan birçok kavram, kural ve pratik doğaüstü anlayışa dayandığı için, modern Yahudiler adeta Yahudilikten soğumaya başlamışlardır. Bilhassa modern akıl ve bilim ölçütlerine uymayan, dogma ve safсата içeren birçok doğaüstü içerik Yahudileri, Yahudilikten kaçmaya zorlamıştır. Bu yüzden yapılması gereken işlem, başta doğaüstü vahiy ve olağanüstü mucize konsepti olmak üzere, doğaüstü anlayışa dayalı tüm unsurları temizleyerek Yahudiliği akla, bilime ve çağın şartlarına uyumlu hale getirmektir.

Kaplan'ın önerdiği yeniden yapılanma programının diğer bir hedefi de Yahudi toplumunu yeniden organize etmek ve Yahudi anavatanını yeniden ıslah etmektir. Kaplan için Yahudi toplumunun varlığını korumak ve devam ettirmek çok önemlidir. Çünkü Yahudi toplumu, Yahudi medeniyetini, kültürünü, dinini ve tarihi mirasını taşıyıcı olarak gelecek nesillere aktaran yegane güçtür. Kaplan, yeniden yapılanma programıyla, organik bağlarla birbirine bağlı canlı bir Yahudi toplumu meydana getirmeyi tasarlamıştır. Bu toplum, Yahudi ibadetlerini,

pratiklerini ve ayinlerini kendi doğal şartları içinde yaşayan canlı bir yapıdır. Böylece kutsallar sayesinde Yahudi kimliği korunabilir. Böyle bir toplumda Yahudi kimliği ve kolektif yaşamını canlı tutmak için İsrail, Yahudi medeniyetinin anavatanı olarak görülmeli; bu anavatan dünyanın diğer bölgelerindeki Yahudilere manevi açıdan ilham vermelidir. Vatan bilinci sayesinde Yahudilerin hem medeniyetlerine hem de toplumlarına bağlılıkları güçlendirebilir. Çünkü bir anavatan bilinci oluşmadan Yahudi toplumu dini ve kültürel birliktelik duygusunu tam olarak geliştiremez.

Kaynakça

- Alper, Michael; *Reconstruction and Jewish Education: The Implications of Reconstructionism for Jewish Education in the United States*, (Doktora Tezi) A Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy under the Joint, Columbia University, 1954.
- Alpert, Rebecca T.; "Reconstructionist Judaism", *Encyclopedia of Religion*, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale Press, Vol. 11, Second Edition Detroit-New York, 2005, 7635-7640.
- Aydın, İbrahim Ethem; *Mordecai Menahem Kaplan ve Yahudilikte Yeniden Yapılanma Hareketi*, Basılmamış Doktora Tezi (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Elazığ, 2020.
- ; "Emile Durkheim Üzerinden Mordecai M. Kaplan'ı Okumak: Din Kavramı ve Kolektif Bilinç", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 28, Sa. 2, Elazığ, 2018, 269-286.
- Baskın, Judith R.; "Israel," *The Cambridge Dictionary Of Judaism And Jewish Culture*, Editor Judith R. Baskın, Cambridge University Press, Cambridge, 2011.
- Breslauer, S. Daniel; *Mordecai Kaplan's Thought in a Postmodern Age*, Scholars Press, Atlanta, 1994.
- Butler, Jon; "Three Minds, Three Books, Three Years: Reinhold Niebuhr, Perry Miller, and Mordecai Kaplan on Religion," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society* n.s. 12, no. 2 (Winter 2006: 17-29).
- Caplan, Eric; *Reconstructionist Prayer Within the Context of Contemporary North American Jewish Life*, (Doktora Tezi), the degree of Doctor of Philosophy a thesis submitted to the Faculty of Graduate Studies and Research Department of Jewish Studies McGill University, Montreal, 1998.

- Cohen, Jack, vd.; "Kaplan, Mordecai Menahem", *Encyclopedia Judaica*, ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum, Keter Publishing, Vol. 11, Second Edition, Jerusalem, 2007, (776-779).
- Davaney, Sheila Greeve; "Beyond Supernaturalism: Mordecai Kaplan and the Turn to Religious Naturalism," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006:73-87).
- De Lange, Nicholas; *An Introduction To Judaism*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
- Diner, Hasia R.; *The Jews of The United States (1654 to 2000)*, University of California Press, California, 2004.
- ; *Jews in America*, Oxford University Press, Oxford, 1999.
- Dosick, Wayne; *Living Judaism*, HarperColins e-book, London-Newyork, 2001.
- Einstein, Ira; *Creative Judaism*, Behrman's Jewish Book House Press, New York, 1936.
- Eisen, Arnold; "Mordecai Kaplan's Judaism as a Civilization at 70: Setting the Stage for Reappraisal," *Jewish Social Studies:History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006:1-16).
- Geffen, Rela Mintz; "Bat Mitzvah", *The Cambridge Dictionary of Judaism and Jewish Culture*, ed. Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge-New York, 2011, 55-56.
- Gordan, Rachel; "Jewish Theological Seminary of America", *The Cambridge Dictionary of Judaism and Jewish Culture*, ed. Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge-New York, 2011.
- Gurock, Jeffrey S.-Schaster, Jacob J.; *A Modern Heretic And A Traditional Community: Mordecai M. Kaplan, Orthodoxy, and Amerikan Judaism*, Columbia University Press, New York, 1997.
- Hirsch, Richard; "Reconstructionism", *Encyclopedia Judaica*, ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum, Keter Publishing, Vol. 17, Second Edition, Jerusalem, 2007, 146-149.
- Joselit, Jenna Weissman; "Menorah Association", *The Cambridge Dictionary of Judaism and Jewish Culture*, ed. Judith R. Baskin, Cambridge University Press, Cambridge-New York, 2011
- Karesh Sara-Hurvitz, Mitchell M.; "Bar/bat mitzvah", *Encyclopedia of Judaism*, Facts On File Publishing, New York, 2006, 45-46.
- Kaplan, Mordecai Menahem; *Judaism As A Civilization Toward a Reconstruction of American-Jewish Life*, The Macmillan Company, New York, 1934.
- ; *A New Zionism*, Theoder Herzl Foundation, New York, 1955.
- ; *Questions Jews Ask*, Reconstructionist Press, New York, 1956.

- ; *The Greater Judaism in The Making*, The Reconstructionist Press, New York, 1960.
- ; *Judaism Without Supernaturalism, The only alternative to Orthodoxy and Secularism*, The Reconstructionist Press, New York, 1967.
- ; *The Religion of Ethical Nationhood, Judaism's Contribution To World Peace*, The Macmillan Company, New York, 1970.
- ; *If Not Now, When?*, Schocken Books, New York, 1973.
- ; *A New Approach to Jewish Life*, Hartmore House Press, Bridgeport, 1973
- ; *The Future of The American Jew*, The Reconstructionist Press, New York, 1981.
- ; *Dynamic Judaism*, The Essential Writings of Mordecai M. Kaplan, Edited and with introductions by Emanuel S. Goldsmith and Mel Scult, The Reconstructionist Press, New York, 1985.
- ; *The Meaning of God in Modern Jewish Religion*, Wayne State University Press, Detroit, 1994.
- ; *Communings of the Spirit I, The Journals of Mordecai M. Kaplan Volume I 1913-1934*, Ed. by Mel Scult, Wayne University Press, Detroit, 2001.
- ; *Communings of the Spirit II The Journals of Mordecai M. Kaplan Volume II 1934-1941*, Edited by Mel Scult, Wayne State University Press, Detroit, 2016.
- ; "What Judaism is Not?", *The Menorah Journal*, Vol. I, No. 4, New York, October-1915, 208-217.
- ; "What is Judaism?", *The Menorah Journal*, Vol. I No. 5, December-1915, New York, 309-318.
- ; "How May Judaism Be Saved?", *Menorah Journal*, Vol. II, No. 1, , New York, February-1916, 34-44.
- ; "A Program for the Reconstruction of Judaism", *The Menorah Journal*, Vol. VI, No. 4, New York, August-1920, 181-196.
- ; Mordecai M.- Kohn, Eugene and Eisenstein, Ira; *The New Haggadah for the Pesah Seder*, Brehman's Jewish Book House, New York, 1941.
- ; Mordecai-Kohn, Eugene; *Sabbath Prayer Book*, The Jewish Reconstructionist Foundation Press, New York, 1945.
- Katz, Steven T.; "Mordecai Kaplan's Theology and the Problem of Evil," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006: 115-126).
- Kitab-ı Mukaddes*, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 2013.
- Libowitz, Richard; *Mordecai M. Kaplan And The Development Of Reconstructionism*, The Edwin Mellen Press, New York, 1983.
- Magid, Shaul; "The Spinozistic Spirit in Mordecai Kaplan's Reevaluation of Judaism", *Modern Judaism*, Vol. 20, No. 2 (May, 2000: 159-180).

- Mirable Dictionary*, ICE University College London Corpus, mira publishing, İstanbul, 2004.
- Musher, Deborah Ann; "Reconstructionist Judaism in The Mind of Mordecai Kaplan: The Transformation from a Philosophy into a Religious Denomination", *American Jewish History*, Vol. 86, No. 4, (December 1998), The Johns Hopkins University Press (397-417).
- Neusner, Jacob-Avery Peck, Alan J.; *The Routledge Dictionary of Judaism*, Routledge Press, New York, 2004.
- Newman, Aryeh; "Reines, Isaac Jacob", *The Oxford Dictionary of The Jewish Religion*, ed. R. J. Zwi Werblowsky-Geoffrey Wigoder, Oxford University Press, Oxford-New York, 1997.
- Pearl, Chaim; *The Encyclopedia of Jewish Life and Thought*, Carta Jerusalem Publishing, Jerusalem, 1996
- Pianko, Noam F.; *Diaspora Jewish Nationalism and Identity in America, 1914-1967*, (Doktora Tezi), A Dissertation for The Degree of Doctor of Philosophy, The Faculty of The Graduate School of Yale University, Yale, 2004.
- Raphael, Marc Lee; *Judaism in America*, Columbia University Press, New York, 2003.
- Rogers, Delores Joan; *The American Empirical Movement in Theology*, (Doktora Tezi), Northwestern University Field of History of Literature and Religions, Illinois, 1985.
- Sarna, Jonathan D.; "American Judaism, in Historical Perspective", *American Jewish Identity Politics* Ed. by Deborah Dash More, The University of Michigan Press, , Ann Arbor, 2008.
- Satlow, Michael L.; *Creating Judaism (History, Tradition, Practice)*, Columbia University Press, New York, 2006.
- Scult, Mel; *Judaism Faces The Twentieth Century: A Biography of Mordecai M. Kaplan*, Wayne University Press, Detroit 1994.
- ; "Mordecai M. Kaplan: His Life", Kaplan, *Communings of the Spirit I, The Journals of Mordecai M. Kaplan Volume I 1913-1934*, Ed. by Mel Scult, Wayne University Press, Detroit, 2001, (45-55).
- ; "Mordecai Kaplan and Ralph Waldo Emerson: A Theology of the Individual," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society*, n.s. 12, no. 2 (Winter 2006: 99-114).
- ; "Excomunacations: Kaplan and Spinoza", *The Radical American Judaism of Mordecai M. Kaplan*, by Mel Scult, Indiana University Press, Indiana, 2015.
- Shapiro, Richard Mark; *Individual And Society In Jewish Reconstructionism*, (Master Tezi), the Degree Master of Arts, McMaster University, 1974.
- Sherbok, Dan Cohn; *Modern Judaism*, MacMillan Press Ltd, London, 1996.

- ; *Judaism, Religions of the World*, Roudledge, London, 2003.
- ; *Judaism (History, Belief, and Practice)*, Roudledge Press, London, 2005.
- ; *The Dictionary of Jewish Biography*, continuum press, London-New York, 2005.
- ; *Fifty Key Jewish Thinkers*, Roudledge, New York-London, 2007.
- Staub, Jacob J.; "Reconstructionist Judaism", *The Encyclopaedia of Judaism*, ed. Jacob Neusner, Alan J. Avery-Peck ve William Scott Green, Brill Press, Vol. IV, Second Edition, Boston, 2005, (2247-2260).
- Susser, Bernard-Liebman, Charles S.; *Choosing Survival Strategies*, Oxford University Press, New York, 1999.
- The Oxford Dictionary of Difficult Words*, Edited by Archie Hobson, Oxford University Press, Oxford, 2001.
- Unterman, Alan; *Historical Dictionary of the Jews*, The Scarecrow Press, Lanham-Toronto, 2011.
- Waxman, Deborah; *Ethnicity and Faith in American Judaism: Reconstructionism as Ideology and Institution, 1935-1959*, (Doktora Tezi), Degree Doctor of Philosophy Temple University, 2010.